

Capítol 36

Chesney Wold

La Charley i jo no vam emprendre soles l'expedició a Lincolnshire. El meu tutor va decidir no perdre'm de vista fins que estigués sana i estalvia a casa del Sr. Boythorn; així, doncs, ens acompanyà els dos dies de viatge. Cada alenada d'aire, cada fragància, cada flor, fulla i bri d'herba, cada núvol que passava i tota la natura em van semblar més bonics i meravellosos que mai. Eren els primers guanys de la meva malaltia. Havia perdut ben poca cosa, comparat amb totes les delícies que el món sencer m'oferia.

Com que el meu tutor tenia previst tornar-se'n immediatament, durant el viatge vam acordar el dia que em vindria a veure la meva estimada noieta. Vaig escriure-li una carta, de la qual ell es féu càrrec, i se n'anà, al cap d'una hora d'haver arribat a la nostra destinació, en una tarda deliciosa de primers d'estiu.

Si una fada bondadosa, amb un gest de la seva vareta, hagués construït aquella casa per a mi, i jo fóra una princesa i la seva fillola predilecta, no m'hauria pogut pas satisfer més. Havien fet tants preparatius i es veia que havien pensat tan agradosament en totes les meves petites preferències i predileccions que, aclaparada, m'hauria d'haver assegut una dotzena de cops, abans d'haver visitat la meitat de les estances. Tanmateix, en comptes d'això vaig fer una cosa millor: li ho vaig ensenyar tot a la Charley. L'entusiasme de la Charley va calmar el meu i, després d'haver fet un tomb pel jardí i que la Charley hagués exhaurit el seu repertori d'expressions exclamatives, em vaig quedar tan calmada i feliç com calia. Em va suposar un notable alleujament poder dir-me a mi mateixa, després del te: "Esther, estimada, crec que ara ja estàs prou asserenada per seure i escriure una carta d'agraïment al teu amfitrió." Ell m'havia deixat una nota de benvinguda tan radiant com el seu semblant i em confiava la cura del seu ocell, fet que vaig interpretar com la seva màxima prova de confiança. Així, doncs, li vaig escriure una breu carta a Londres explicant-li el goig que feien totes les seves plantes i arbres preferits, i com el més sorprenent dels ocells m'havia refilat els honors de la casa de la manera més hospitalària, i com, després de cantar-me damunt l'espatlla, amb l'inconcebible èxtasi de la meva donzelleta, s'ajocà al racó habitual de la seva gàbia; tanmateix, no podia informar-lo si somniava o no. Un cop acabada la carta i enviada a correus, em vaig dedicar a desempaquetar i endreçar; i vaig enviar la Charley ben d'hora a dormir, dient-li que aquell vespre ja no la necessitaria més.

Perquè encara no m'havia mirat al mirall i ni tan sols havia demanat que em tornessin el meu. Sabia que això era una debilitat que havia de superar, però sempre m'havia dit a mi mateixa que l'afrontaria de bell nou quan fos on

ara era. Per tant, havia volgut romandre sola i ara, un cop sola a la meva cambra, em vaig dir: “Esther, si vols ésser feliç, si vols tenir dret de desitjar ésser sincera, has de complir la teva paraula, estimada.” Estava ben decidida a complir-la, però primer vaig seure una estoneta a reflexionar sobre totes les mercès rebudes. Després vaig dir les meves pregàries i vaig meditar una mica més.

No m’havien tallat els cabells, malgrat que havia perillat en més d’una ocasió. Era llarg i espès. Me’l vaig deixar anar, me’l vaig espargir i em vaig acostar al mirall de damunt del tocador. Una cortineta de mussolina el cobria. La vaig enretirar: durant un moment vaig romandre sense veure una altra cosa que no fos la cortina dels meus propis cabells. Llavors me’ls vaig apartar i vaig mirar el reflex del mirall; la placidesa de la meua mirada m’encoratjà. Havia canviat moltíssim... Oh, molt i molt. De primer, la meua cara em va semblar tan estranya, que si no hagués estat per l’encoratjament que he mencionat, crec que m’hi hauria posat les mans al davant i m’hauria fet enrere. Ben aviat m’esdevingué més familiar i vaig poder apreciar l’abast de l’alteració que havia sofert millor que al primer cop d’ull. No s’assemblava al que havia esperat, però tampoc no m’esperava res en concret, i gosaria dir que res en concret m’hauria sorprès.

Mai no havia estat una bellesa, ni mai m’havia cregut ser-ho, però abans era força diferent d’això. Tota se n’havia anat. El cel havia estat tan bondadós amb mi, que en podia prescindir amb poques llàgrimes gens amargues, i podia romandre allí, arrançant-me els cabells per anar a dormir, completament contenta.

Em preocupava una cosa i la vaig rumiar una bona estona abans d’anar a dormir. Havia guardat les flors del Sr. Woodcourt. Quan es van marcir, les vaig assecar i les vaig guardar en un llibre que m’agradava molt. Ningú no ho sabia, ni tan sols l’Ada. Dubtava si tenia el dret de conservar el que havia enviat a algú tan diferent; si era lleial amb ell fer-ho. Desitjava ser-li lleial, fins i tot en el fons secret del meu cor que mai no arribaria a conèixer, perquè podia haver-lo estimat... podia haver-li estat fidel. Finalment, vaig arribar a la conclusió que podia conservar-les si les atesorava només com un record del que era irrevocablement passat i perdut, i mai més no les tornava a contemplar sota cap altra llum. Espero que això no sembli banal. N’estava molt convençuda.

L’endemà em vaig preocupar de llevar-me d’hora i ser davant el mirall abans que la Charley entrés de puntetes.

—Valga’m Déu, senyoreta —exclamà sorpresa—. És vostè?

—Sí, Charley —apartant-me tranquil·lament els cabells—. I em trobo realment molt bé i molt feliç.

Em vaig adonar que la Charley s’havia tret un pes de sobre, però jo me n’havia tret un de més gros. Ara havia sabut el pitjor de tot i ho havia acceptat. En endavant, no amagaré les debilitats que gairebé no he pogut superar; però sempre han estat poc duradores, i mai no m’abandonà l’estat d’ànim més optimista.

Amb la Charley vam fer tota una sèrie de petits plans per estar tot el dia a l'aire lliure, a fi que estigués del tot recuperada, tant de forces com d'humor, abans no arribés l'Ada. Sortiríem abans d'esmorzar i menjaríem d'hora, tornariem a sortir abans i després de dinar i passejariem pel jardí després del te, descansariem bones estones, pujariem tots els turons, explorariem tots els camins, senderes i camps dels voltants. Quant a reconstituents i l·laminadures tonificants, l'excel·lent governanta del Sr. Boythorn no parava de dur-nos menjar i beure; no m'havia acabat de fer la idea de descansar al parc i ja em venia al darrere amb un cistell; a la seva cara alegre i radiant es podia llegir la importància d'alimentar-se amb freqüència. A més tenia un poni a la meva disposició, un cavallet rodanxó, collcurt i amb una crinera que li queia damunt els ulls, que podia anar a mig galop, quan li venia de gust, amb tanta suavitat i esma que era una joia. Al cap de pocs dies, quan el cridava al corral, se m'atansava i menjava de les meves mans, i em seguia a tot arreu. Vam arribar a una entesa tan perfecta que, quan es feia el mandrós i una mica el tossut, tot anant per alguna sendera ombrejada, si li donava uns copets al coll i li deia "Stubbs, em sorprèn que no trotis sabent com m'agrada; i crec que t'ho agrairia, perquè bades i t'adorms", sacsejava còmicament el cap una vegada o dues, i de seguida es posava a trotar; la Charley, mentrestant, romania quieta i reia amb tanta alegria que les seves rialles eren com música. No sé qui li havia posat Stubbs¹, però li esqueia amb tanta naturalitat com la seva crinera esvalotada. Un dia el vam enganxar en una carretel·la i el vam conduir triomfalment durant cinc milles per caminals verdejants; però, tot de sobte, mentre el posàvem pels núvols, em sembla que es va prendre malament haver anat fins allí acompanyat d'un estol de mosquits mortificants, que durant tot el camí no havia parat de giravoltar al voltant de les seves orelles sense cap intenció de separar-se'n ni una polzada i que, quan va aturar-se a pensar-hi, suposo que va prendre la decisió que no estava disposat a suportar-ho més, perquè es va entossudir a no moure's fins que li vaig passar les regnes a la Charley i vaig baixar i em vaig posar a caminar; llavors em va seguir de manera decidida i benhumorada posant-me el cap sota el braç, i fregant-se les orelles a la meva màniga. Fou inútil que li digués: "Vinga, Stubbs, estic segura, pel que sé de tu, que si torno a pujar una estona continuaràs endavant." Tanmateix, en el moment que el deixava es quedava un altre cop palplantat. En conseqüència, em vaig veure obligada com abans a precedir la marxa, i d'aquesta manera, amb gran delectació de tot el poble, vam tornar cap a casa.

Estic convençuda que la Charley i jo el consideràvem amb tota justícia el poble més acollidor del món, perquè al cap d'una setmana la gent es mostrava tan contenta de veure'ns passar, tot i que durant un mateix dia ho fèiem amb freqüència, que en cada casa vèiem cares de benvinguda. Abans ja havia fet

¹ *Stubby*: rabassut, xaparro, camacurt. *Stubborn*: tossut.

coneixença de la majoria de la gent gran i de gairebé totes les criatures, però ara fins i tot el mateix campanar ens mostrava un aire afectuós. Entre les meves noves amistats hi havia una dona gran que vivia en una cabana de sostre de palla, tan emblanquinada i tan baixeta, que quan el finestró s'obria tot el que permetien les frontisses tapava tota la façana. Aquesta velleta tenia un nét que era mariner; per encàrrec seu li vaig escriure una carta, i a l'encapçalament vaig dibuixar-hi el racó de la llar de foc on ella l'havia criat, on encara el seu tamboret ocupava el lloc d'abans. Tot el poble ho considerarà l'obra més meravellosa del món, però quan arribà resposta des de Plymouth, on deia que s'enduria el dibuix cap a Amèrica i que des d'Amèrica tornaria a escriure, vaig aconseguir tota la fama que haurien d'haver atribuït al servei de correus i em van atorgar el mèrit de tota l'operació.

Així doncs, passant molt temps a l'aire lliure, jugant amb moltes criatures, xerrant amb moltíssima gent, anant convidada a moltes cases, prosseguint l'educació de la Charley i escrivint cartes molt llargues a l'Ada, gairebé no em quedava temps de pensar en el meu petit crebant i estava gairebé sempre alegre. Si de tant en tant, en alguns rars moments hi pensava, només em calia posar-me a feinejar i me n'oblidava. Un dia, quan una de les criatures va dir "Mare, per què aquesta senyora no és tan bonica com abans?", em vaig entristir més del que hauria pogut pensar. Però, quan vaig descobrir que no m'havia perdut l'afecte i em passà la seva maneta suau per la cara amb una mena de carícia compassiva i protectora, feu que em recuperés de seguida. Em va reconfortar molt veure, a través d'una colla de petits detalls, que per la gent de bon cor és ben natural actuar amb consideració i delicadesa davant de qualsevol handicap. Un d'aquests detalls m'emocionà especialment. Resulta que havia anat passejant fins a entrar a l'esglesiola, on s'acabava de celebrar una boda i la jove parella havia de signar el registre.

El nuvi, a qui van donar la ploma en primer lloc, féu una creu com a signatura; la núvia, a continuació, féu el mateix. Ara, com que coneixia la núvia de la darrera vegada que hi havia estat i sabia que no sols era la noia més bonica de la contrada, sinó que es destacava força a l'escola, no vaig poder evitar mirar-la amb cara de sorpresa. Va venir a trobar-me a part i em va dir amb veu baixa, mentre els seus ulls radiants mostraven llàgrimes d'autèntic amor i estimació: "És una bellíssima persona, senyoreta, però encara no sap escriure, n'hi estic ensenyant; per res del món voldria avergonyir-lo!" Bé, vaig pensar, que havia de témer, si la filla d'un pagès mostrava tanta noblesa d'esperit!

L'aire lliure em va envigorir i revifar més que mai, i el meu nou rostre va recobrar una coloració saludable, com si es tractés del d'abans. La Charley feia goig de veure de tan radiant i enrojolada, i gaudíem de tota la jornada i dormíem profundament tota la nit.

Als boscos del parc de Chesney Wold hi havia un lloc que m'agradava molt, on havien fet un banc que permetia contemplar una

panoràmica preciosa. Per millorar-la havien aclarit i entreobert el boscatge, i el paisatge lluminós i assolellat que es veia més enllà era tan bonic que gairebé cada dia m'hi asseia almenys un cop. Des d'aquest punt enlairat es veia amb claredat una part típica de la mansió anomenada el Passeig del Fantasma; aquest apel·latiu sorprenent i la vella llegenda de la nissaga Dedlock que n'explicava el motiu, que el Sr. Boythorn m'havia contat, es barrejaven amb el paisatge i afegien als seus encants naturals un interessant toc de misteri. També hi havia un marjal força conegut per les seves violetes, i com que la Charley s'adelitava sempre a recollir flors silvestres, es va aficionar tant com jo mateixa a aquest lloc.

Ara no trauria cap a res preguntar-se per què no em vaig acostar a la casa, o per què no hi vaig entrar mai. Quan hi vaig arribar, em vaig assabentar que llavors la família no hi era i que tampoc no l'esperaven. No és que em manqués curiositat o interès per l'edifici, ans al contrari, sovint quan seia en aquest lloc em preguntava com devien estar disposades les cambres, i si un so semblant a una petjada se sentia ressonar de vegades, com deia la llegenda, pel solitari Passeig del Fantasma. Potser el sentiment indefinible que m'havia inspirat Lady Dedlock va tenir una certa influència en el fet de mantenir-me allunyada de la casa, tot i que ella n'era absent. No n'estic segura. Naturalment, hi associava la seva cara i la seva silueta, però no podria dir que me'n fessin sentir repulsió; alguna cosa, amb tot, me'n feia. Fos quina fos la raó o la desraó, mai no m'hi vaig acostar fins al dia que estic narrant.

Seia al meu lloc favorit, després d'una llarga passejada, mentre la Charley collia violetes a no gaire distància. Havia estat contemplant a la llunyania el Passeig del Fantasma sota la densa ombra de la mansió, i havia intentat imaginar-me l'espectre femení que es deia que el freqüentava. De sobte vaig percebre que una figura s'aproximava des del bosc. La panoràmica era tan extensa, les fulles l'enfosquien tant i les ombres de les branques a terra la feien tan intricada a la vista, que de bell antuvi no vaig poder discernir de quina figura es tractava. A poc a poc es va veure que era d'una dona... una senyora... Lady Dedlock. Anava sola i vaig observar, amb sorpresa, que es dirigia on jo seia amb un pas més viu del que tenia per costum.

Em neguitejava el fet que inesperadament fos tan a prop –abans d'haver-la poguda reconèixer era gairebé dins l'abast de la veu– i m'hauria volgut alçar per prosseguir la meva passejada. Però no vaig poder. Em vaig quedar paralitzada. No tant pel seu apressat gest de súplica, ni pel fet d'avançar a pas viu i amb les mans esteses, ni tampoc pel gran canvi en la seva actitud i l'absència de la seva altivesa egoista, sinó més aviat per un no sé què del seu rostre que de petita havia somniat i pel qual m'havia delit, un no sé què que no havia vist mai en cap altre rostre, un no sé què que fins ara no havia vist en el d'ella.

Plena de basarda em vaig sentir defallir i vaig cridar la Charley. En el mateix instant, Lady Dedlock s'aturà i recobrà gairebé l'aparença amb què l'havia coneguda.

—Em temo que li he causat un ensurt, Srta. Summerson —va dir ella, tot acostant-se més lentament—. Encara no deu estar recuperada del tot. Sé que ha estat molt malalta. Quan ho vaig saber em va preocupar força.

No podia apartar els ulls de la seva cara pàl·lida, com tampoc m'havia pogut bellugar del banc on seia. Em donà la mà, i la seva fredor mortal, que contrastava amb el forçat capteniment de la seva fesomia, em va atiar la fascinació que em dominava. No puc pas explicar el vertigen que es va apoderar dels meus pensaments.

—S'ha tornat a refer? —preguntà amablement.

—Fa un moment que em trobava bé del tot, Lady Dedlock.

—Aquesta és la seva donzelleta?

—Sí.

—Voldria fer-me el favor de dir-li que s'avanci, i de tornar amb mi cap a casa seva?

—Charley —vaig dir—, emporta't les flors cap a casa, jo vindré de seguida.

La Charley, fent la seva millor reverència, es nuà el barret tota enrojolada i se n'anà. Quan ja era fora, Lady Dedlock s'assegué al banc a la meva vora.

No tinc mots per explicar quin fou l'estat en què em vaig trobar quan vaig veure a la seva mà el meu mocador, aquell amb què vaig tapar l'infant difunt.

La mirava, però no podia veure-la, no la podia sentir, no podia ni respirar. El batec del meu cor era tan violent i desenfrenat, que em va fer l'efecte que la vida m'abandonava. Però quan em va serrar contra el seu pit, em besà, plorà, em compadí i tornà a repetir el meu nom, quan caigué de genolls i exclamà: “Ai filla meva, filla meva, sóc la teva detestable i desgraciada mare! Ai, mira de perdonar-me!”; quan la vaig veure als meus peus sobre el terra pelat atroçment angoixada, vaig sentir, enmig de tot el meu tumult d'emocions, un esclat d'agraïment envers la providència divina per haver-me canviat fins al punt que mai no podria fer-la desgraciada per causa de cap mena de semblança, perquè ningú que ara em mirés i la mirés, no podria ni remotament imaginar cap lligam de parentiu entre nosaltres.

Vaig fer alçar la meva mare, pregant-li i suplicant-li que no s'abaixés davant meu amb tanta humiliació i aflicció. Li ho vaig dir amb mots incoherents i maldestres perquè, a més del neguit en què em trobava, no podia sofrir veure-la als meus peus. Li vaig dir —o vaig intentar dir-li— que si em corresponia a mi, la seva filla, perdonar-la, ho feia fossin quines fossin les circumstàncies, i ho havia fet molts i molts anys. Li vaig dir que el meu cor era

ple fins a vessar d'amor per ella, que era amor autèntic que cap cosa del passat havia fet canviar, o podria canviar. Que no em corresponia a mi, que llavors descansava per primer cop al pit de la meva mare, demanar-li comptes per haver-me donat la vida, sinó que el meu deure era beneir-la i acceptar-la malgrat que tot el món li girés l'esquena, i que només li demanava permís per fer-ho. Vaig estrènyer la meva mare amb els braços i ella em serrà amb els seus; i enmig de la calma del boscatge en el silenci del jorn d'estiu, semblava que tot, fora dels nostres atribolats pensaments, estava en pau.

—És massa tard —gemegà la meva mare— perquè m'acceptis i em beneeixis. He de fer sola el meu camí obscur i em durà on vulgui. Dia a dia, a cops, d'una hora a una altra, no veig per on trepitgen els meus peus culpables. És el càstig que m'he guanyat en aquest món. El suport i el dissimulo.

Mentre pensava en la seva sofrença, va treure el seu aspecte habitual d'indiferència altiva com si fos un vel, si bé de seguida en va tornar a prescindir.

—He de servir aquest secret per tots els mitjans que pugui, no pas exclusivament pel que em pertoca. Tinc un marit, tot i que sóc una persona indigna i menyspreable!

Va proferir aquests mots ofegant un crit de desesperació, que va sonar més terrible que qualsevol esgarip. Es va desfer de la meva abraçada tapant-se la cara amb totes dues mans i tornà a agenollar-se, com si volgués evitar que la toqués; ni les meves extremades súpriques, ni totes les manyagueries que li vaig fer, van poder fer-la alçar. Va dir: “No, no.” Només a mi em podia parlar d'aquesta manera, a tot arreu havia de mostrar-se altiva i desdenyosa; aquí, en els únics moments d'autenticitat de la seva vida, volia mostrar la seva vergonya i humiliació.

La meva desgraciada mare m'explicà que durant la meva malaltia gairebé s'havia tornat boja. Fou aleshores quan s'assabentà que la seva filla era viva. Amb anterioritat, ni tan sols havia sospitat que jo fos filla seva. M'havia seguit fins aquí per parlar-me per única vegada. Des d'ara endavant, per res del món ens havíem de tornar a trobar, ni comunicar, ni intercanviar un sol mot. Em va donar una carta perquè la llegís només jo, i em va dir que quan l'hagués llegida i destruïda, no pas per a protecció seva, perquè no demanava res, sinó més aviat pel seu marit i per mi mateixa, havia de considerar per sempre més que s'havia mort. Enmig de l'agonia en què la podia contemplar, si era capaç de creure que m'estimava, em demanava amb amor maternal que fes això, perquè després podria compadir-la més recordant com havia sofert. Havia perdut totes les esperances i qualsevol possibilitat d'ajuda. Tant si podia endur-se el seu secret a la tomba com si es descobria i duia el deshonor i la desgràcia al cognom que havia pres, la seva lluita sempre seria solitària i ni podia recolzar-se en cap afecte, ni cap ésser humà podia donar-li gens d'ajuda.

—Però de moment el secret és ben guardat, oi? —vaig preguntar— Ara és fora de perill, oi, mare estimada?

—No —contestà la meva mare—. Gairebé es va descobrir. Es va salvar per casualitat. Pot descobrir-se per una altra casualitat... demà, qualsevol dia.

—Té por d'alguna persona en particular?

—Calma't! No tremolis ni passis pena per mi. No valc aquestes llàgrimes —va dir la meva mare, besant-me les mans—. Em fa molta por una persona.

—Un enemic?

—No és un amic. Algú massa impassible per ser una cosa o una altra. És l'advocat de Sir Leicester Dedlock; fidel com un autòmat i sense vincles afectius, i molt cobejós del profit, privilegi i reputació de ser l'administrador dels misteris de les grans famílies.

—Sospita alguna cosa?

—Moltes.

—No de vostè, oi? —vaig dir alarmada.

—Sí! Sempre vigila, sempre el tinc a la vora. El puc mantenir a distància, però mai no me'l puc treure del damunt.

—Tan poca compassió té, i tan pocs escrúpols?

—No en té gens, ni tampoc ira. És indiferent a tot el que no sigui el seu objectiu. I el seu objectiu és apoderar-se de secrets i esdevenir posseïdor del poder que li atorguen, sense ningú amb qui compartir-lo o ningú amb qui rivalitzar.

—Podria confiar-s'hi?

—No ho penso fer mai. El camí obscur que fa tant de temps que trepitjo s'acabarà on vulgui. El seguiré jo sola fins a la fi, sigui quina sigui. Potser prospera, potser llunyana; mentre el camí duri, res no em farà tornar enrere.

—Mare estimada, tan decidida està?

—Etic decidida. Durant molt de temps he sobrepujat follia amb follia, orgull amb orgull, menyspreu amb menyspreu, insolència amb insolència, i he superat moltes vanitats amb moltíssimes més. Sobreviuré aquest perill i el faré desaparèixer, si puc. M'ha encerclat d'una manera gairebé tan astoradora com si aquests boscos de Chesney Wold encerlessin la mansió, però la meva trajectòria serà la mateixa. Només en tinc una, només en puc tenir una.

—El Sr. Jarndyce... —començava a dir, quan la meva mare em preguntà precipitadament:

—Sospita?

—No —vaig dir—. No, de cap manera! Pot estar ben segura que no! —i li vaig explicar el que m'havia dit que sabia de la meva història— Però és una persona tan bona i sensible —vaig dir—, que si de cas ho sabés...

La meva mare, que fins llavors no havia canviat de posició, alçà la seva mà fins a tocar-me els llavis i em féu callar.

—Confia plenament en ell —va dir, després d'uns breus moments—. Disposes de la meva autorització, un petit obsequi d'aquesta mare a la seva menystinguda filla, però després no me n'expliquis res. Fins i tot ara em resta una mica d'orgull.

Llavors li vaig explicar, tan bé com vaig poder, o sóc capaç de recordar, perquè la meva agitació i angoixa eren tan grans en tots els sentits que gairebé ni jo mateixa m'aclaria —tanmateix, cadascun dels mots que pronuncià la veu de la meva mare, que m'era tan poc familiar i tan enyorada; que en la meva infantesa no havia après a estimar i a reconèixer, que mai no havia cantussejat per acompanyar el meu son; que mai no em donà la seva benedicció; que mai no m'infongué cap esperança, deixà una empremta inesborrable a la meva memòria—, dic que li vaig explicar, o vaig intentar fer-ho, que només esperava que el Sr. Jarndyce, que per mi havia estat el millor dels pares, li pogués donar algun consell o suport. Però la meva mare replicà que no, que era impossible, que ningú no podia ajudar-la. Havia de travessar tota sola el desert que tenia al davant.

—Filla meva, filla meva! —va dir— Per darrera vegada! Els darrers petons! La darrera abraçada! No ens tornarem a veure. Si vull aconseguir el que pretenc fer cal que sigui la que sempre he estat. Aquesta és la meva recompensa i la meva condemna. Si t'arriben notícies d'una Lady Dedlock brillant, triomfant i adulada, pensa en la teva desgraciada mare, afligida de remordiments, sota aquella màscara! Pensa que la seva autenticitat està en la seva sofrència, en el seu penediment inútil, a ofegar dins el seu pit l'únic amor i l'única veritat que pot oferir! I després perdona-la si pots, i suplica al cel que la perdoni, en cas que sigui possible!

Encara vam continuar abraçades durant uns breus moments, però estava tan decidida que m'apartà les mans, les tornà a posar damunt el meu pit i, agafant-me-les amb la darrera besada, les deixà anar i se n'anà cap al bosc. Em vaig quedar sola; contemplava als meus peus la vella mansió en calma i quietud sota el sol i les ombres, amb les seves terrasses i torratxes, en la qual havia suposat, el primer cop que la vaig veure, que hi regnava un repòs absolut; però ara em semblava l'espectador empedreït i despietat de la desgràcia de la meva mare.

Estava tan atordida i desvalguda com poques vegades ho havia estat en la meva cambra de malalta. De primer m'ajudà la necessitat d'estar en guàrdia contra el perill de ser descoberta, o fins i tot de la més remota sospita. Vaig prendre totes les precaucions possibles per ocultar a la Charley que havia plorat i em vaig exigir a mi mateixa recordar que tenia l'obligació sagrada d'estar assossegada i d'anar amb compte. Durant una estona ni ho vaig aconseguir, ni podia evitar esclats de desconsol, però després d'una hora, més o menys, em trobava millor i vaig creure que podia tornar. Em vaig dirigir cap a casa ben a poc a poquet i vaig dir a la Charley, que m'esperava al reixat, que

després que Lady Dedlock se n'hagués anat havia tingut la temptació de prosseguir la passejada, i que estava rendida i tenia ganes d'estirar-me. Un cop sana i estalvia a la meva cambra, vaig llegir la carta. Se'n desprenia clarament –llavors això suposà molt per mi– que la meva mare no m'havia abandonat. La seva germana gran, l'única que tenia, la padrina de la meva infantesa, descobrint, quan m'havien abandonat com a morta, que donava senyals de vida em va criar en absolut secret sense gaires ganes o desig que visqués, impulsada només pel seu estricte sentit del deure, i des d'aquelles poques hores després de la meva naixença no va tornar a mirar mai més a la cara la meva mare. Tan estranya fou la manera com vaig entrar a formar part d'aquest món que, pel que la meva mare sabia fins feia ben poc, en cap moment jo havia respirat, havia estat enterrada, mai no havia estat dotada de vida ni mai havia rebut cap nom. Quan em veié per primer cop a l'església es va sobresaltar i va pensar si, en cas que allò hagués viscut i hagués crescut, s'assemblaria a mi, però després no hi pensà més.

Les altres coses que deia la carta, no cal que les repeteixi aquí. Ja ocuparan el seu lloc i tindran el seu moment oportú en la meva història.

Primer de tot em vaig cuidar de cremar el que m'havia escrit la mare, i consumir-ne fins i tot les cendres. Espero que no es consideri massa desnaturalitzat o pervers que arribés a pensar, amb una terrible angoixa, que no havia d'haver sobreviscut. Sentia que per a molta gent hauria estat millor i més oportú que mai no hagués existit. Em sentia horroritzada de constituir un perill i la possible desgràcia de la meva mare i d'un cognom il·lustre. Estava molt confosa i alterada, convençuda que era just haver desitjat que em morís després de néixer; i que haver sobreviscut era una equivocació, no un desig.

Aquests eren els meus autèntics sentiments. Vaig caure adormida de cansament i, quan em vaig despertar, vaig tornar a plorar pensant que la meva existència era una càrrega per als altres. Estava més atemorida que mai, tornant a pensar en ella, contra qui era testimoni de càrrec; en el propietari de Chesney Wold, en el terrible significat actual d'aquells mots de la meva infantesa que ara em ressonaven com un cop de mar a la costa: “La teva mare, Esther, és la teva desgràcia, i tu la seva. Ben aviat arribarà el moment que entendràs millor tot això, i també ho sentiràs, com només una dona pot sentir-ho.” Amb aquests mots també em revingueren aquests altres: “Prega cada dia perquè els pecats dels altres no caiguin damunt el teu cap.” No podia treure l'entrellat de tot el que m'esdevenia, sentia com si fos meva tota la culpa i tota la vergonya, i que el dia del càstig havia arribat.

El dia es va anar pansint cap a un vespre obscur, ennuvolat i depriment, i jo encara em debatia amb la mateixa angoixa. Vaig sortir sola i, després de caminar una mica pel parc, contemplant com les ombres fosques queien damunt els arbres i l'espasmòdic aleteig dels ratpenats, que de vegades gairebé em passaven fregant, em vaig sentir atreta, per primer cop, per la mansió. Potser si el meu estat d'ànim hagués estat més ferm no m'hi hauria acostat. El fet

és que vaig agafar la sendera que la vorejava.

No vaig gosar parar-me o mirar enlaire, però vaig passar pel davant del terraplè del jardí, d'olors fragants, amplis caminals, platabandes ben cuidades i gespa llisa; en vaig admirar la bellesa i solemnitat, i com els anys i el temps havien clivellat les velles balustrades i baranes de pedra i els espaiosos trams d'esglaons de poca alçada; i com la molsa i l'heura ben guiades, hi creixien entorn, i també entorn del vell pedestal de pedra del rellotge de sol; i vaig sentir rajar la font. El camí seguia davant d'una llarga filera de finestres fosques alternades amb torres amb torraxes, i pòrtics de formes excèntriques on vetusts lleons de pedra i monstres grotescs sorgien amenaçadors de caus d'ombra, i rugien a la foscor del vespre damunt dels escuts que engrapaven amb les urpes. Després la sendera feia una volta sota una portalada i, a través d'un pati, duia a l'entrada principal –vaig apressar el pas– i a les cavallerisses, on només es percebien profundes remors, fos del murmuri del vent a través de la tofuda massa d'heura arrapada a una alterosa murada roja, fos de la sorda complanta del penell, del lladruc dels gossos o de les pausades campanades d'un rellotge. Llavors, quan vaig notar el perfum melós dels til·lers, que podia sentir remorejar, seguint el giravolt de la sendera em vaig dirigir cap a la façana sud i allí, damunt meu, hi havia les balustrades del Passeig del Fantasma, i una finestra il·luminada que podia ser la de la meva mare.

Aquí el camí era empedrat, com a la terrassa de més amunt, i les meves petjades, tot i ser silencioses, ressonaven damunt les lloses. Sense mirar enlloc, però fent esment de tot el que havia vist venint, vaig continuar caminant de pressa, i després de pocs instants de deixar enrere la finestra il·luminada, de sobte, el ressò de les meves passes em féu adonar de l'espantosa veritat de la llegenda del Passeig del Fantasma: era jo qui havia de dur la desgràcia damunt d'aquesta mansió majestuosa, i llavors mateix les meves petjades premonitòries l'estaven embruixant. Corpresa per un progressiu esglai de mi mateixa que em va deixar glaçada, vaig fugir corrents de tot i de mi mateixa, refent el camí per on havia vingut, i no vaig parar fins a traspasar la reixa devora la caseta del guarda i deixar darrere meu la negror funesta del parc.

Fins que no em vaig trobar sola a l'habitació durant la nit, i un altre cop em vaig sentir deprimida i desgraciada, no vaig començar a entendre com era d'injust i desprietat aquest estat. Però em vaig trobar una carta molt alegre de la meva estimada que em comunicava que arribaria l'endemà al matí; era tan plena d'auguris feliços, que hauria estat de marbre si no m'hagués contagiada. També me'n vaig trobar una del meu tutor, que em demanava que li digués a dama Durden, si és que podia trobar enlloc aquesta doneta, que el govern de la casa anava a mal borràs, que ningú no havia sabut manegar-s'ho amb les claus, que tots els de la casa i de fora reconeixien que no era la mateixa casa, i que s'estaven conjurant perquè tornés. Totes dues cartes em van fer adonar que m'estimaven molt més enllà dels meus mèrits, i que n'havia d'estar contenta.

Això em va fer pensar en tota la meva vida anterior i vaig assolir, com abans calia que hagués fet, un millor estat d'ànim.

Perquè vaig veure clarament que no havia estat destinada a morir, o si no no viuria, ni tampoc m'hauria estat reservada una vida tan feliç. Veia clarament les moltíssimes coses que havien cooperat per al meu benestar, i que si els pecats dels pares de vegades queien sobre els fills, aquesta frase no significava el que avui al matí temia que significués. Sabia que era tan innocent de la meva naixença com una reina de la seva; i que davant del Pare celestial no seria castigada per néixer, ni una reina en seria premiada. Del xoc d'aquell dia, en vaig treure l'experiència, tot i que era molt aviat, que podia trobar punts de conciliació agradables en el canvi que m'havia esdevingut. Vaig renovar els meus propòsits i vaig pregar per mantenir-los fermament, abocant-hi tot el meu cor tant per a mi mateixa com per a la meva desgraciada mare, i vaig notar que la foscor del dia se n'anava anant. No m'aparegué durant el son, i quan em despertà la llum del nou dia, se n'havia anat del tot.

La meva noieta estimada havia d'arribar a les cinc de la tarda. No vaig trobar cap manera millor de suportar l'espera que fent una llarga passejada per la carretera per on havia de venir; per tant, la Charley, jo i l'Stubbs –l'Stubbs arreat, perquè no l'havíem tornat a enganxar des de la darrera i única gran ocasió– vam fer un llarg recorregut d'anada i tornada per aquella carretera. Quan vam arribar vam passar revista detalladament a la casa i al jardí, vam poder comprovar que tot estava en perfecte ordre i vam deixar anar el canari com una part important de la recepció.

Encara havien de transcórrer més de dues hores senceres abans no arribés, i he de confessar que durant aquest interval, que em semblava molt llarg, estava nerviosa i angoixada pel meu canvi de fesomia. M'apreciava tant la meva noieta que em preocupava més l'efecte que li podia causar a ella que a cap altra persona. No em trobava en aquest lleu tràngol pel fet de sentir-me d'alguna manera afligida –estic segura que aquell dia no ho estava–, però pensava: “Deu estar prou preparada? Quan em vegi per primer cop, no es quedarà una mica sorpresa i decebuda? No em trobarà una mica pitjor del que esperava? No buscarà l'Esther d'abans, i no la trobarà? Podria ser que li calgués acostumar-s'hi, i haver de tornar-ho a començar tot un altre cop?”

Coneixia tan perfectament bé totes les expressions de la cara de la meva dolça noieta –era una cara tan bonica i sincera–, que d'avançada sabia que no podria amagar-me aquesta primera impressió. Podria contenir-me, en el cas força probable que mostrés alguna d'aquestes expressions?

Bé, vaig creure que sí. Després de la nit passada, vaig creure que sí que podria. Però, espera que espera, aguanta que aguanta i rumia que rumia, suposava una preparació tan inapropiada que vaig decidir anar-me'n un altre cop a la carretera a rebre-la.

Així que vaig dir a la Charley: “Charley, me n’aniré sola a passejar per la carretera fins que arribi.” Com que la Charley sempre aprovava amb entusiasme qualsevol cosa que em vingués de gust, me’n vaig anar i la vaig deixar a casa.

Però abans d’arribar a la fita de la segona milla m’entraren tals palpitations veient una polseguera distant –malgrat que sabia que no es tractava del carruatge; era impossible que ja ho fos–, que vaig decidir tornar cap a casa. I quan vaig girar cua, tenia tanta por que em vingués darrere –sabent prou de sobres que no podia ser de cap de les maneres– que em vaig passar la major part del trajecte corrent per evitar que em passés.

Després d’arribar il·lesa, vaig pensar que n’havia fet una de bona! Ara estava acalorada, havia estat pitjor el remei que no la malaltia.

Per fi, quan creia que encara mancava un quart d’hora i anava pel jardí tota impacient, tot d’una la Charley digué cridant: “Ja arriba, senyoreta! Ja és aquí!”

No tenia intenció de fer-ho, però vaig pujar corrents a la meva habitació i em vaig amagar darrere la porta. Em vaig quedar allí tremolosa, fins i tot quan vaig sentir que la meva estimada noieta, pujant les escales, em cridava: “Esther, estimada, amor meu, on ets? Doneta, estimada dama Durden!”

Entrà corrent i ja en sortia quan em va veure. Quin àngel de noia! Amb el seu posat cordial de sempre, ple d’amor, ple de joia, tot afecte. No hi havia cap altra cosa... no, res, res més!

Que feliç que era el terra de l’habitació amb la meva dolça i formosa noieta, ajaguda també a terra, reposant la meva cara senyalada a les seves precioses galtes banyant-la de llàgrimes i petons, i que em bressava com una criatura anomenant-me amb tots els apel·latius afectuosos que li passaven pel cap, i m’estrenyia contra el seu cor fidel.

Capítol 37

Jarndyce contra Jarndyce

Si el secret que havia de guardar hagués estat només meu, l'hauria confiat a l'Ada no gaire després d'haver-nos retrobat. Però no era només meu, i vaig creure que no tenia el dret d'explicar-lo ni al meu tutor, tret que sorgís alguna emergència excepcional. Era una càrrega que havia de suportar tota sola; malgrat tot, aquest deure em semblava clar i, confortada per l'afecte de la meva estimada noieta, no vaig necessitar cap estímulo ni encoratjament per complir-lo. Si bé, sovint, mentre ella dormia i tot era en calma, el record de la meva mare em feia estar desperta i la nit se'm feia angoixant, no vaig flaquejar més; i l'Ada em va trobar com la de sempre, excepte, és clar, en l'assumpte del qual ja he parlat prou i que de moment no tinc la intenció de tornar a mencionar, si puc evitar-ho.

Aquella primera tarda, quan l'Ada em va preguntar mentre fèiem labor si la família era a la mansió, veient-me obligada a dir-li que sí, que així ho creia perquè havia conversat amb Lady Dedlock abans-d'ahir al bosc, vaig tenir força dificultat per mantenir-me calmada. I més encara quan l'Ada em va preguntar què havia dit i li vaig replicar que s'havia mostrat amable i atenta; i especialment quan l'Ada, reconeixent-li bellesa i elegància, en remarcà les maneres altives i el posat imperatiu i glacial. Però la Charley, inconscientment, em va salvar dient-nos que Lady Dedlock, que era de camí des de Londres per hostatjar-se en alguna altra gran mansió del comtat veí, només havia passat dues nits a la seva mansió i que n'havia marxat de bon matí l'endemà d'haver-la vist al nostre mirador, com l'anomenàvem. Ben segur que la Charley feia bo el vell adagi sobre les gerres petites², pel fet que en un dia s'assabentava de més dits i fets que no pas jo en tot un mes.

Havíem acordat estar-nos un mes a casa del Sr. Boythorn. La meva nineta, segons que recordo, amb prou feines hi duia una setmana meravellosa quan una tarda, després d'haver ajudat el jardiner a regar les flors, i tot just encesos els canelobres, la Charley aparegué darrere la cadira de l'Ada amb aspecte molt seriós i, misteriosament, em va fer signes perquè sortís de la sala.

—Amb el seu permís, senyoreta —va dir la Charley, amb uns ulls com unes taronges i xiuxiuejant—, la reclamen a Dedlock Arms.

—Que estrany, Charley —vaig dir—, qui em deu voler veure a la taverna?

—No ho sé, senyoreta —va contestar la Charley, inclinant el cap endavant i estrenyent-se fort les mans damunt la cinta del davantalet, com feia sempre quan fruïa d'algun fet misteriós o confidencial—, però és un cavaller,

² Referència a l'adagi *Little pitcher have long ears*. Literalment: 'Les gerres petites tenen les orelles —nanses— llargues.' Figuratament: 'Els menuts s'assabenten de tot.'

senyoreta, i amb els seus compliments, i si voldria fer el favor d'anar-hi sense dir res a ningú.

—Amb els compliments de qui, Charley?

—D'ell, senyoreta —va contestar la Charley, evidenciant que la seva formació gramatical progressava, però no gaire de pressa.

—I com és que li fas de missatgera, Charley?

—Amb el seu permís, senyoreta, jo no sóc la missatgera —va contestar la meva donzelleta—, ha estat W. Grubble.

—I qui és W. Grubble, Charley?

—El Sr. Grubble, senyoreta —contestà la Charley—. No el coneix? Dedlock Arms, de W. Grubble —la Charley pronuncià això com si en lletregés lentament el rètol.

—Sí? El propietari, Charley?

—Sí, senyoreta. Amb el seu permís, senyoreta, la seva dona és aquella dona bonica, però que va trencar-se el turmell i mai no se li va ajuntar bé. I el germà d'ella és el serrador, el que van ficar a la garjola, senyoreta, i suposen que caurà mort de tant beure cervesa —va dir la Charley.

Sense saber de què es tractava, i com que ara em posava susceptible per no res, vaig creure que era millor anar-hi tota sola. Vaig manar a la Charley que anés a buscar-me de pressa el barret, el vel i el xal, i després de posar-me'ls vaig marxar carreró costerut avall, on em sentia tant a casa com al jardí del Sr. Boythorn.

El Sr. Grubble s'estava dret amb mànigues de camisa, esperant-me a la porta de la seva petita i endreçada taverna. Quan em va veure arribar es va treure el barret amb les dues mans i, duent-lo agafat així, com si fos un recipient de ferro —tan pesant semblava—, em va precedir pel passadís polit amb sorra cap a la seva millor sala: una cambra pulcra i amb catifa, amb més plantes que no caldria, un gravat acolorit de la reina Carolina³, algunes petxines, una bona pila de safates de te, dos peixos assecats i dissecats en vitrines de vidre, i un curiós ou o bé una curiosa carabassa —no ho sabia dir i dubto que algú ho sàpiga— que penjava del sostre. Coneixia molt bé de vista el Sr. Grubble, perquè s'estava gairebé sempre a la porta. Era un home de mitjana edat, cepat i d'aspecte agradable, que feia l'efecte de no trobar-se a gust a la seva llar sense barret i botes de muntar, però que mai no duia jaqueta si no era a l'església.

Va apagar l'espelma i fent-se un xic enrere per veure com quedava la sala, en sortí reculant, cosa que no m'esperava, perquè anava a preguntar-li qui li havia fet l'encàrrec. Com que la porta de la sala contigua era oberta, vaig

³ Karoline von Branderburg-Ansbach (1683-1737), esposa del rei Jordi II. Podria tractar-se també de la dissortada Caroline de Brunswick (1768-1821), esposa del futur rei Jordi IV, que gaudí de gran favor popular, especialment els dos darrers anys de la seva vida. Quan Jordi va accedir al tron s'intentà desposseir-la del seu dret de la corona, se'n suprimí el nom a les pregàries litúrgiques i no fou admesa a la cerimònia de coronació.

sentir algunes veus que creia que m'eren familiars, però van callar. Unes passes ràpides i lleus s'aproximaren a la sala on era, i qui es plantà davant meu? Ni més ni menys que en Richard!

—Benvolguda Esther! —va dir— La meva millor amiga! —s'expressava realment amb tanta cordialitat i energia, que per causa de la sorpresa i l'alegria de la seva salutació fraternal, amb prou feines vaig tenir l'esma de dir-li que l'Ada es trobava bé.

—Dónes resposta al que pensava... ets la noia amatent de sempre! —va dir en Richard, que em va dur cap a una cadira i s'assegué al meu costat.

Em vaig alçar el vel, però no del tot.

—La noia amatent de sempre! —va dir en Richard amb tanta cordialitat com abans.

Em vaig alçar del tot el vel i, recolzant la mà a la màniga d'en Richard i mirant-lo a la cara, li vaig dir que li agraiïa molt la seva amable benvinguda i que m'alegrava moltíssim de veure'l, i més encara per la determinació que havia pres quan estava malalta, i que ara li faria saber.

—Estimada —va dir en Richard—, no hi ha ningú amb qui tingues més ganes de parlar que tu, perquè voldria que em compreguessis.

—I jo voldria que tu, Richard —vaig dir capcinant—, compreguis algú altre.

—Com que veig que fas al·lusió de manera tan immediata a John Jarndyce... —va dir en Richard—, m'imagino que et refereixes a ell, oi?

—És clar que sí.

—Llavors, cal que et digui de seguida que me n'alegro, perquè és a propòsit d'aquest tema que m'agradaria moltíssim d'ésser comprès. Per tu, fixa't'hi... per tu, estimada! No he de retre comptes al Sr. John Jarndyce, ni al Sr. Qui-sigui.

Em va doldre veure que emprava aquest to i se'n va adonar.

—Bé, bé, estimada —va dir en Richard—, ho deixarem estar per ara. Vull comparèixer ben tranquil a la vostra casa de camp de bracet amb tu, i donar una sorpresa a la meva encantadora cosina. Suposo que la teva lleialtat envers John Jarndyce t'ho permetrà, oi?

—Estimat Richard —vaig respondre—, saps que series rebut de tot cor a casa seva... la teva, si així volguessis considerar-la, i que amb la mateixa cordialitat seràs ben rebut aquí!

—Has parlat com la millor de les donetes! —exclamà en Richard alegrement.

Li vaig preguntar si estava satisfet de la seva professió.

—Oh, n'estic força! —va dir en Richard— Està força bé. De moment és com qualsevol altra. No estic gaire segur que m'interessí quan hagi aconseguit arranjar el meus afers; però llavors em podré vendre la plaça i... però ara oblidem-nos d'aquesta llauna.

Tan jove i ben plantat, i des de tots els punts de vista el revers absolut de la Srta. Flite! Tot i així, pel posat ombrívol, àvid i frisós que mostrà uns breus moments, s’hi assemblava tan espantosament!

—Tot just ara, estic de permís a la ciutat —va dir en Richard.

—Ah, sí?

—Sí. M’he dedicat a cuidar els meus... els meus interessos a la Cancelleria, abans de les vacances d’estiu —va dir en Richard amb una rialla de despreocupació forçada—. Per fi comencem a fer marxar a bon pas aquest vell procés, t’ho asseguro.

Com és lògic, vaig brandar el cap!

—Tens raó, no és un tema divertit —en Richard ho digué amb el mateix posat ombrívol d’abans—. Que se’n vagi a fregir espàrrecs aquest vespre... Uf! Fet! Segur que no endevines qui m’ha acompanyat.

—Era la veu del Sr. Skimpole, la que he sentit, oi?

—Ell mateix en carn i ossos! Em fa sentir millor que qualsevol altra persona. Quina criatura tan fascinadora!

Vaig preguntar-li si algú més sabia que havien vingut junts. Em va contestar que no, que ningú. Havia anat a visitar el seu nen gran —anomenava així el Sr. Skimpole—, i el seu nen gran li va dir on érem, i quan va explicar al seu nen gran que estava disposat a venir-nos a veure, el seu nen gran immediatament també va desitjar venir i per això l’hi havia dut. “Val, sense esmentar les seves mesquines despeses, el triple del seu pes en or —va dir en Richard—. És una persona tan jovial. Gens interessada. Espontània i amb el cor a la mà!”

Realment, no veia cap mostra del desinterès del Sr. Skimpole quan permetia que en Richard li pagués les despeses, però no vaig fer cap observació en aquest sentit. Just llavors va entrar i la conversa va canviar radicalment. Estava encantat de saludar-me, em va dir que pensant en mi havia vessat moltes llàgrimes de joia i simpatia durant sis setmanes, que mai no havia estat tan content com quan va assabentar-se de la meva millora, que ara començava a entendre la barreja del mal i del bé que hi havia al món, que s’adonava que valorava més la salut quan algú estava malalt, que no sabia per quins set sous l’A havia de ser guerxo, perquè en B fos més feliç mirant dret, o per quins altres set sous en C havia de dur una cama de fusta, perquè en D estigués més satisfet d’enfundar-ne una de carn i ossos en una mitja de seda.

—Estimada Srta. Summerson —va dir el Sr. Skimpole—, fixi’s en el nostre amic Richard, ple de les més brillants visions de futur, que extreu de la foscor de la Cancelleria. Ve’t aquí que és deliciós, que és encoratjador, que és ple de poesia! En l’antiguitat, boscos i solituds esdevenien joiosos per als pastors perquè s’hi imaginaven la música i les danses de Pan i les nimfes⁴. Ara, el nostre

⁴ Semideesses de la natura que solien acompanyar Pan, el déu pastor d’Arcàdia: una regió del

pastoral Richard il·lumina els llòbrecs col·legis d'advocats⁵, on fa desfil·lar la deessa Fortuna⁶ i el seu seguici sota les notes melodioses d'un veredict del tribunal. Això és molt agradable, ja m'entén! Algun individu rondinaire i malhumorat potser em dirà: “A què treuen cap els abusos de la llei i l'equitat? Com gosa defensar-los?” Jo li replicaré: “Amic rondinaire, no els defenso pas, però em resulten molt agradables. Hi ha un jove pastor, amic meu, que els transmuta en una cosa molt fascinant, segons la meva simple opinió. No afirmo que sigui aquest el motiu pel qual existeixen, perquè, entre vosaltres els rondinaires d'aquest món, sóc una criatura i no us he de retre comptes, ni a vosaltres, ni a mi mateix, absolutament de res... però podria ben bé ser així.”

Vaig començar a pensar seriosament que en Richard difícilment hauria pogut trobar un company pitjor que aquest. M'inquietava que, en l'època que necessitava més que mai conviccions fermes i determini, tingués a la vora aquesta mena de captivadora laxitud i tendència a deixar-ho tot ajornat, aquesta manera inconsistent de prescindir de tots els principis i els propòsits. Comprenia que un home de l'experiència del meu tutor, avesat a contemplar els deplorables subterfugis i baralles de la desgràcia familiar, trobés un immens alleujament en la confessió de feblesa del Sr. Skimpole i en la seva exhibició d'innocència candorosa; però no podia admetre que fos tan espontània com semblava, o que no fos un mitjà, com qualsevol altre, al servei de la inclinació del Sr. Skimpole a l'ociositat, i amb menys risc.

M'acompanyaren tots dos de tornada a casa; el Sr. Skimpole s'acomiadà al portal i vaig entrar sense fer soroll amb en Richard i vaig dir: “Ada, amor meu, he vingut amb un cavaller que desitja veure't.” No em va costar gaire llegir el seu rostre enrojolat i sorprès. L'estimava de tot cor, ell ho sabia i jo també ho sabia. Aquesta trobada només com a cosins va ser molt reveladora.

Gairebé vaig arribar a desconfiar de mi mateixa, a mesura que les meves sospites arribaven a la malícia, però no estava tan segura que en Richard l'estimés de tot cor. L'admirava molt, qualsevol ho hauria fet, i gosaria dir que hauria renovat el seu compromís juvenil amb decisió i ple d'orgull, si no hagués estat segur que ella respectaria la promesa que va fer al meu tutor. Tot i això, em turmentava la idea que la influència que el subjugava arribava també fins aquí: que ajornava ésser sincer del tot i constant, en aquest assumpte com en tots els altres, fins que no es tragués del cap Jarndyce contra Jarndyce. Pobra de mi! El que en Richard hauria arribat a ésser sense aquell malefici, ara no ho sabré mai.

Va dir a l'Ada, de manera molt ingènua, que no havia vingut a fer cap visita secreta, segons els termes que ella havia acceptat –al seu parer massa

Peloponès grec mitificada com a lloc paradisiac.

⁵ Inns of Court: establiments que monopolitzaven el dret d'admetre candidats per exercir d'advocat. N'hi havia quatre: Lincoln's Inn, Middle Temple, Inner Temple i Gray's Inn.

⁶ Deessa grecoromana regidora del destí humà.

incondicionalment i confiada— del Sr. Jarndyce; que havia vingut francament a veure-la i a veure'm, i a justificar-se de la seva posició actual en relació amb el Sr. Jarndyce. Com que el seu nen gran estava a punt d'arribar, em va demanar que li concedís una entrevista per l'endemà al matí, on estaria en condicions d'explicar-se amb claredat, mitjançant una conversa sense reserves. Li vaig proposar de fer una passejada pel parc a les set, i així vam quedar. Poc després aparegué el Sr. Skimpole i ens divertí durant una hora. Tenia un especial interès a veure la Petita Coavinses —volia dir la Charley— i li va explicar amb aires patriarcals que havia donat al seu pare difunt tota feina que havia pogut, i que si algun dels seus germanets volia dedicar-se a prosperar en la mateixa professió, esperava estar encara en condicions de donar-li una gran quantitat de feina.

—Perquè m'atrapen contínuament en aquestes xarxes —va dir el Sr. Skimpole, mirant-nos eufòricament per damunt d'un got de vi rebaixat amb aigua— i contínuament m'han de treure l'aigua del damunt⁷, com a una barca. O bé m'han de pagar els deutes, com a la tripulació d'un vaixell. Sempre ho ha de fer Algú. Jo no ho puc fer, ja m'entenen, perquè mai no tinc diners. Però Algú ho fa. Amb l'ajuda d'Algú, me'n surto; no sóc pas un estornell, me'n surto. Si em pregunten qui és aquest Algú, paraula d'honor que no els ho sabria dir. Brindem per Algú. Que Déu el beneeixi!

L'endemà al matí en Richard arribà una mica tard, però no vaig haver d'esperar gaire estona i vam entrar al parc. L'aire era nítid i humit, i al cel no hi havia cap núvol. Els ocells refileaven deliciosament; era una meravella contemplar les lluïssors de les falgueres, la gespa i els arbres; l'esplendor dels boscos semblava haver-se multiplicat vint vegades des d'ahir, com si la natura durant la calma nocturna, mentre semblava tan profundament adormida, hagués estat més curosa que de costum en tots els diminuts detalls de cada fulla meravellosa per fer resplendir aquell dia.

—És un lloc preciós —va dir en Richard mirant al voltant—. Aquí no hi ha les estridències i discòrdies dels plets!

Tanmateix, hi havia uns altres problemes.

—Estimada amiga —va dir en Richard—, ja et diré què faré un cop hagi resolt els meus assumptes: crec que vindré aquí i descansaré.

—No seria millor descansar ara? —li vaig preguntar.

—No resulta fàcil descansar ara —va dir en Richard—, o dur a terme alguna cosa en concret. Ras i curt, no pot ser; no ho puc fer de cap de les maneres.

—Per què no? —vaig dir.

—Ja saps per què no, Esther. Si visquessis en una casa sense acabar, susceptible que li posin o li treguin la teulada, que la derrueixin o la reconstrueixin de bell nou... l'endemà, l'endemà passat, la setmana vinent, el

⁷ *Bail out*: treure l'aigua d'una embarcació; alliberar amb fiança.

mes vinent, l'any que ve... et resultaria difícil descansar o establir-te. Com me'n resulta a mi. Ara? Per nosaltres, els pledejants, l'ara no existeix.

Estava a punt de creure'm l'influx que tan profusament m'havia detallat la meva pobra amiga bogeta, quan vaig tornar a descobrir el seu posat ombrívol d'anit. També tenia, que terrible que em resulta recordar-ho, com una ombra del desafortunat home que s'havia mort.

—Estimat Richard –vaig dir–, no és una bona manera de començar la conversa.

—Sabia que m'ho diries, dama Durden.

—I no tan sols jo, estimat Richard. No vaig ser jo qui una vegada et va fer l'advertència de no buscar mai esperança o salvació en la maledicció de la família.

—Ja hi tornes, amb en John Jarndyce! –va dir en Richard amb impaciència– Bé! Tard o d'hora l'havíem d'abordar, perquè constitueix el tema principal del que t'he de dir, i ja va bé que sigui tot seguit. Estimada Esther, com pots ser tan cega? No t'adones que ell és una part interessada, i que li pot ser molt profitós desitjar que no sàpiga res del procés, i que no me'n preocupi gens, però que això no em pot ser gens profitós?

—Oh, Richard –vaig protestar–, és possible que després d'haver-lo vist i sentit, d'haver viscut sota el seu sostre i haver-lo conegut, puguis arribar-me a manifestar, en aquest lloc solitari on ningú no ens pot sentir, aquests indignes mots de sospita?

Es posà profundament vermell, com si la seva natural generositat experimentés un sobtat penediment. Durant una estona estigué callat i després va replicar amb veu submissa:

—Esther, estic segur que saps que no sóc una persona mesquina, i que a la meva edat sé prou bé que la sospita i la desconfiança són qualitats menyspreables.

—Ho sé molt bé –vaig dir–. No hi ha res de què dubti menys.

—Això sí que és d'una amiga entranyable! –va replicar en Richard– i com la que tu ets, perquè això m'anima. Necessitava treure una engruna d'ànim de tot aquest assumpte, perquè en el millor dels casos és desesperant, fins al punt que no cal que t'ho expliqui.

—Sé perfectament –vaig dir–, sé tan bé Richard, com t'ho diria, tan bé com tu mateix que aquesta mena de tergiversacions són impròpies del teu caràcter. I sé, tan bé com ho saps tu, quina cosa el canvia així.

—Vinga, germaneta, vinga –va dir en Richard, una mica més alegre–, has de jugar net amb mi en totes les circumstàncies. Si he tingut la desgràcia de sucumbir sota aquest influx, també ho ha fet ell. Si m'ha torçat una mica, potser també l'ha torçat una mica a ell. No afirmo pas que no sigui un home respectable: fora de totes aquestes complicacions i incerteses, estic segur que ho és. Però això marca tothom. Saps perfectament que marca tothom. Li ho

has sentit dir més de cinquanta vegades. Llavors, per què ell se n'hauria de deslliurar?

—Perquè —vaig dir— és una persona excepcional i perquè s'ha mantingut fermament fora d'aquest cercle, Richard.

—Vinga perquè i perquè! —contestà en Richard, amb la seva vivacitat habitual— No n'estic segur, estimada amiga, però mantenir aquesta indiferència externa podria ser una astúcia i un engany. Pot comportar que les altres parts interessades es despreocupin dels seus interessos; i la gent es pot morir i els fets poden anar allunyant-se de la memòria, i a poc a poc poden anar passant moltes coses prou favorables.

Sentia tanta pena per en Richard que no em veia capaç de fer-li cap més retret, ni amb la mirada. Recordava la benvolença del meu tutor envers els seus errors i amb quina manca de ressentiment havia parlat d'ell.

—Esther —prosseguí en Richard—, no deus suposar que he vingut aquí a inculpar de sota mà John Jarndyce. He vingut a justificar-me. El que dic és que tot estava bé, i que tot anava per bon camí mentre era un noi completament despreocupat d'aquest mateix procés, però a mesura que vaig començar a interessar-m'hi i a examinar-lo, llavors tot va ser diferent. Llavors en John Jarndyce s'adonà que l'Ada i jo havíem de trencar, i que si jo no esmenava aquest camí tan qüestionable, no era una persona adequada per a ella. Fixa't, Esther: no tinc cap intenció d'esmenar aquest camí tan qüestionable, no vull continuar rebent el favor de John Jarndyce al preu d'un compromís amb uns termes tan injusts, que no té cap dret d'imposar. Tant si li plau com si li pesa, mantindré els meus drets i els de l'Ada. M'ho he estat rumiant molt de temps i aquesta és la conclusió a què he arribat.

El meu pobre amic Richard! Realment s'ho havia rumiat durant força temps. El seu rostre, la seva veu, el seu posat ho demostraven clarament.

—Per tant, li dic amb bones paraules —has de saber que li he escrit a propòsit de tot això— que som al cap del carrer, i que és millor que ens hi trobem obertament que no pas d'amagat. Li agraeixo la seva benvolença i la seva protecció, i que ell faci el seu camí, que jo faré el meu. En realitat els nostres camins no coincideixen. Segons un dels testaments en litigi em pertoca una part molt més gran que no la seva. No et diré que sigui el que prevaldrà; però és real, i té possibilitats.

—Estimat Richard, no cal que m'expliquis —vaig dir— la teva carta. Ja n'havia tingut notícia, sense cap comentari ofensiu o d'enuig.

—Ah, sí? —contestà en Richard apaivagant-se— M'alegro d'haver dit que era un home respectable, al marge d'aquest malaurat assumpte. Sempre ho he mantingut i mai no n'he dubtat. Ara, estimada Esther, sé que aquestes opinions meves et semblaran força hostils, i ho semblaran a l'Ada quan li expliquis la nostra conversa. Però si t'haguessis posat dins el cas com jo ho he fet, només que t'haguessis dedicat a examinar les argumentacions com ho vaig

fer quan era a Kenge i Carboy, si tan sols coneguessis l'acumulació d'acusacions i recriminacions, de sospites i contrasospites que hi ha, comptat i debatut em consideraries moderat.

—Potser sí —vaig dir—. Però creus que entre aquella gran quantitat de documents hi ha gaire veritat i justícia, Richard?

—En alguna part del cas hi ha veritat i justícia, Esther...

—O bé hi va ser, fa molt de temps —vaig dir.

—Hi és, hi és, ha de ser en algun lloc —prosseguí impetuosament en Richard—, i cal fer-la sortir. Permetre que l'Ada esdevingui un present per comprar el meu silenci no és la millor manera de fer-la aflorar. Dius que el procés em canvia; en John Jarndyce diu que canvia, ha canviat i canviarà qualsevol que hi prengui part. Per tant, tinc encara més raó a decidir-me a fer tot el que pugui per dur-lo a una conclusió.

—Tot el que puguis, Richard! No creus que durant moltíssims anys tothom va fer el que va poder? I malgrat tants fracassos, ha minvat la dificultat?

—No pot durar eternament —va respondre en Richard amb una foguerada d'apassionament que un altre cop em va fer evocar la imatge entristidora de feia un moment—. Sóc jove i decidit, i l'energia i la decisió han fet meravelles més d'un cop. Alguns altres només s'hi han dedicat a mitges. Jo m'hi dedico plenament. En faig la finalitat de la meva vida.

—Oh no, Richard estimat, és molt pitjor, és molt pitjor!

—No, no, no, no pateixis per mi —contestà amablement—. Ets una preciositat de criatura, agradable, intel·ligent, tranquil·la i bondadosa; però tens els teus prejudicis. De manera que torno a anar a parar a John Jarndyce. T'asseguro, Esther, bona amiga, que quan ell i jo ens relacionàvem de la manera que li era convenient, no era una relació natural.

—És que la divisió i l'afrontament són la teva manera natural de relacionar-te, Richard?

—No, no dic pas això. Vull dir que tots aquests assumptes ens duen a posicions confrontades, les quals són incompatibles amb les relacions naturals. Heus aquí un altre motiu per tirar-ho endavant! Quan s'hagi acabat potser m'adonaré que m'he equivocat respecte a John Jarndyce. Quan me n'hagi deslliurat tindrè el cap més clar i potser estaré d'acord amb el que avui em dius. Molt bé. Llavors ho reconeixeré i el rescabalaré.

Tot ajornat fins a aquell moment imaginari! Tot ple d'indecisió i de confusió fins llavors!

—Doncs bé, tu ets la meva millor confident —va dir en Richard—, vull que la meva cosina entengui que no sóc criticaire, voluble i tossut en relació amb John Jarndyce, sinó que m'empara un propòsit i una raó. Desitjo que em representis davant d'ella, perquè aprecia i respecta molt el seu cosí John; i sé que esmorteirà les decisions que emprenc, malgrat que les desaprovís; i... i per acabar —va dir en Richard, que estigué dubitatiu en aquests mots—, a mi... a mi

no m'agradaria que una noia tan confiada com l'Ada em veiés com un picaplets, un busca-raons i un malfiat.

Li vaig dir que amb aquestes darreres paraules s'havia expressat molt més tal com era que amb tota la resta.

—D'acord —reconegué en Richard—, potser és força veritat, amor meu. M'inclinaria a dir que sí. Però després podré ser com cal. Llavors em refaré del tot, no tinguis por.

Li vaig preguntar si això era tot el que desitjava que li digués a l'Ada.

—No del tot —va dir en Richard—. M'he decidit a no amagar-li que en John Jarndyce va contestar la meva carta de la manera que tenia per costum, encapçalant-la amb un “Benvolgut Rick” per mirar de dissuadir-me de les meves opinions i dient-me que aquest motiu no alteraria el seu afecte —tot molt correcte, és clar, però no canvia gens el cas—. També vull que l'Ada s'assabenti que si precisament ara vaig a veure-la menys és perquè em preocupo dels seus interessos i dels meus, tots dos som exactament dins el mateix sac, i que espero que no farà cas dels rumors que pugui sentir, que m'acusen d'eixelebrat o imprudent; ans al contrari, sempre estic pendent de la resolució del procés i tots els meus esforços van encaminats en aquesta direcció. Com que ja sóc major d'edat i he fet els passos que he fet, em considero deslliurat de retre comptes a en John Jarndyce; però com que l'Ada encara és una tutelada del tribunal, de moment no li demano que renovi el nostre compromís. Estic segur que quan sigui lliure per actuar segons la seva voluntat, jo tornaré a ser el mateix i tots dos ens trobarem en una posició social ben diferent. Estimada Esther, si li dius tot això amb l'avantatge de la teva afabilitat, em faràs un excel·lent i grandíssim favor, i me les hauré amb Jarndyce contra Jarndyce amb molta més empena. Per descomptat que no et demano que ho mantinguis en secret a Casa Inhòspita.

—Richard —vaig dir—, diposites en mi una gran confiança, però em temo que no faràs cas dels meus consells, oi?

—És impossible que te'n faci en aquesta qüestió, noieta. En qualsevol altra, amb molt de gust.

Com si n'hi hagués cap més en la seva vida! Com si tot el seu futur i la seva persona no estiguessin tenyits d'un únic color!

—Puc fer-te només una pregunta, Richard?

—I tant que sí —va dir rient—. M'agradaria saber qui podria, si tu no pots.

—Tu mateix confesses que no duus una vida gaire arranjada.

—Estimada Esther, com podria ser altrament, sense res arranjat.

—Tornes a estar endeutat?

—I doncs, és clar que sí —va dir en Richard, sorprès de la meva ingenuïtat.

—Tan clar és?

—Certament, criatura. No em puc llançar de ple cap a un objectiu, sense despeses. Oblides, o potser no saps, que d'un testament o un altre l'Ada i jo en traurem alguna cosa. Només es tracta d'una qüestió entre la quantia més gran i la més petita. Sigui quina sigui, hauré assolit la fita. Que Déu et beneeixi, bona amiga –va dir en Richard, rient-se de mi–, en sortiré benparat! Tiraré endavant, estimada!

Em vaig sentir tan intensament afectada pel risc que corria, que vaig intentar prevenir-lo en nom de l'Ada, en el del meu tutor, en el meu propi i per tots els mitjans que se'm van ocórrer, i mostrar-li alguns dels seus errors. Escoltà tot el que li vaig dir amb paciència i amabilitat, però li rebotava tot sense fer-li gens d'efecte. Després del cas que, per la seva dèria, havia fet de la carta del meu tutor, no me n'havia d'haver estranyat; malgrat això, encara vaig decidir utilitzar la influència de l'Ada.

Així doncs, quan tot passejant vam arribar al poble, vaig tornar cap a casa a esmorzar i, després de preparar l'Ada per al que li havia de dir, li vaig explicar especialment el motiu pel qual ens podíem témer que en Richard anés cap a la seva perdició i engegés tota la seva vida a rodar. Com és natural, s'entristí molt; si bé tenia molta, moltíssima més confiança que no pas jo, en la possibilitat que corregís els seus errors –cosa molt pròpia i encomiable de la meva estimada!–; i tot seguit li va escriure aquesta carta:

Estimadíssim cosí,

L'Esther m'ha explicat tot el que avui al matí li has dit. T'escric per insistir de tot cor en tot el que t'ha dit i fer-te saber que tinc la seguretat que tard o d'hora descobriràs que el nostre cosí John és un model de veritat, sinceritat i bondat, i llavors et sabrà molt de greu haver-li fet –sense voler– tant de mal.

No sé exactament com posar per escrit el que desitjo dir-te a continuació, però confio que entendràs què vull dir. Em fa una mica de por, estimadíssim cosí, que actualment, en part per causa meva, esdevinguis molt infeliç... i si tu ho ets, jo també. Si és així, o si en el que fas penses molt en mi, et suplico de tot cor i et prego que ho deixis córrer. Res del que puguis fer per mi em faria tan feliç com que fugissis de l'ombra dins la qual tots dos vam néixer. No t'enfadis amb mi per haver-te dit això. Si us plau, si us plau, Richard estimat, per mi, pel teu propi bé, per la instintiva repugnància envers aquella font de desgràcies que tingué la culpa que tots dos fóssim orfes de ben petits, si us plau, si us plau, deixa-ho córrer per sempre més. Ara tenim motius per saber que no duu a res de bo, ni a cap esperança; que no se'n treu res que no sigui dolor.

Cosí estimadíssim, no cal que et digui que ets ben lliure, i que podria ser que trobessis algú que arribessis a estimar més que no pas la teva primera il·lusió. Estic del tot segura, si em permets que t'ho digui, que l'objecte de la teva predilecció preferiria molt més participar en la teva fortuna, per pobra o minsa que fos i veure't feliç, complint el teu deure i prosseguint el camí

que has elegit, que no pas viure amb l'esperança d'arribar a ser, o fins i tot el fet de ser molt rica al teu costat –suposant que fos possible– pagant el preu d'arrossegar anys de procrastinació i angoixa, i la teva indiferència a qualsevol altra fita. T'estranyaràs que digui això amb tanta seguretat, si tinc tanta manca de coneixements i d'experiència, però me la dona el meu propi cor.

Una abraçada, cosí estimadíssim, de la teva afectuosíssima

Ada

Aquest escrit ens va portar molt aviat en Richard, però li havia fet poc efecte, si és que li n'havia fet algun. S'haurà de provar imparcialment, ens va dir, qui té raó i qui no en té: ens ho demostraria, ja ho veuríem! Estava content i radiant com si la tendresa de l'Ada l'hagués complagut; només em restava esperar, sospirant, que després d'una nova lectura més atenta la carta li causés més efecte sobre els seus propòsits del que semblava haver-li fet fins ara.

Com que havien vingut a passar-hi tot el dia i havien reservat lloc per tornar amb la diligència de l'endemà al matí, vaig buscar una ocasió per poder parlar amb el Sr. Skimpole. La vida que fèiem a l'aire lliure, me la va proporcionar sense gaires dificultats, i amb delicadesa li vaig insinuar que incorria en la responsabilitat d'encoratjar en Richard.

—Responsabilitat, estimada Srta. Summerson? –va repetir agafant-se al mot amb el seu agradable somriure– Sóc la persona menys indicada d'aquest món per a una cosa així. Mai de la vida no he estat responsable... No ho puc ser.

—Em temo que tothom està obligat a ser-ho –vaig dir amb una mica de timidesa, perquè era molt més gran i més intel·ligent que jo.

—De debò? –va dir el Sr. Skimpole, encaixant aquesta nova perspectiva amb una expressió molt enriolada de sorpresa– Però no tothom està obligat a ser solvent, oi? Jo no ho sóc. Mai no ho he estat. Fixi's, Srta. Summerson –es va treure de la butxaca un grapat de monedes soltes de plata i mitjos penics–, aquí hi ha una certa quantitat de diners. No sé pas quants. No és al meu abast poder-los comptar. Posem que quatre xílings i nou penics, diguem quatre lliures i nou penics. Em diuen que en dec molts més. Diria que sí. Diria que en dec tants com la gent de bona voluntat em permet que els en degui. Si ells no em posen fre, per què me l'hauria de posar jo? Vet aquí en Harold Skimpole en miniatura. Si, d'això, se'n diu responsabilitat, sóc responsable.

La total desimboltura amb què es va tornar a guardar els diners i em mirà, amb un somriure al seu refinat rostre com si hagués mencionat alguna anècdota curiosa d'algú altre, gairebé em va fer l'efecte que ell no hi tenia res a veure.

—Fixi's, quan esmenta la responsabilitat –prosseguí–, estic disposat a afirmar que mai no havia tingut el plaer de conèixer ningú tan agradablement responsable com vostè. Em fa l'efecte que és l'autèntica pedra de toc de la

responsabilitat. Estimada Srta. Summerson, quan la contemplo capficada en el funcionament exacte de tot el sistema ordenat del qual és el centre, sento la necessitat de dir-me, de fet em dic molt sovint: això és responsabilitat!

Després d'això, m'era difícil explicar-li què volia dir; però vaig insistir-hi fins al punt de fer-li saber que tots esperàvem que refrenés en Richard i no l'encoratgés en els projectes arrauxats que just ara alimentava.

—Amb molt de gust —va replicar—, si és que puc. Però, estimada Srta. Summerson, no sé fingir ni dissimular. Si m'agafa de la mà i em duu per Westminster Hall com una passejada triomfal cap a la fortuna, hi he d'anar. Si em diu “Skimpole, posis a ballar!”, he de ballar. La gent assenyada no ho faria, ho sé; però jo no en tinc, de seny.

Li vaig dir que això era una gran desgràcia per a en Richard.

—Ho creu de veritat? —va respondre el Sr. Skimpole— Vaja, vaja. Suposem que ell vagi acompanyat del Sr. Seny, una persona excel·lent, amb força arrugues, terriblement pràctica, amb canvi per un bitllet de deu lliures a cada butxaca, amb una llibreta de comptes de paper quadriculat a la mà —diguem que, en general, s'assembla a un recaptador d'impostos—. El nostre estimat Richard, sanguini, apassionat, saltabarrancs, esclatant poesia com un borró novell, diu al seu molt respectable company: “Veig al meu davant una daurada perspectiva, molt radiant, molt bonica, molt deliciosa; ara mateix me'n vaig corrents i saltant per aquest paisatge per aconseguir-la!” El seu respectable company instantàniament li pica la cresta amb la llibreta de comptes de paper quadriculat i li explica, de manera clara i prosaica, que no veu tal cosa; li demostra que no hi ha res més sinó honoraris, fraus, perruques de crinera i togues negres. Doncs bé, ja m'entén, això suposa un contrast dolorós... molt sensat, no en dubto pas, però desagradable. No ho puc fer. No dispo de llibreta de comptes de paper quadriculat, la meva naturalesa no té res a veure amb un recaptador d'impostos. No sóc respectable de cap de les maneres i no ho vull ser. Estrany potser, però és així!

Era inútil prosseguir; per tant, li vaig proposar que anéssim a reunir-nos amb l'Ada i en Richard, que eren una mica més endavant, i desesperada vaig renunciar a l'ajut del Sr. Skimpole. Mentre passejàvem ens va descriure en clau d'humor els retrats dels avantpassats de la mansió que havia anat a visitar durant el matí. Ens va dir que hi havia, entre les Lady Dedlock difuntes i traspassades, unes pastores tan portentoses que les pacífiques gaiates a les seves mans semblaven armes d'assalt. Amb roba de bucaram⁸ i empolvorades, vigilaven els ramats molt estrictament i s'encastaven a la cara pigues de tafetà per aterrir els vilatans, com els caps d'algunes tribus es posen pintures de guerra. Hi havia un Sir No-sé-què Dedlock, en una batalla, amb una mina que esclatava, núvols de fum, llampecs de fognades, una ciutat incendiada i un fortí pres a l'assalt, tot

⁸ Tela de cotó rígida i gruixuda, originària de Bukhara a l'Uzbekistan.

vist des de les potes del darrere del seu cavall, per demostrar, segons que s'imaginava, el poc cas que feia un Dedlock d'aquestes bagatel·les. Ens va mostrar tota la nissaga com si en vida haguessin estat realment el que ell anomenava "gent dissecada": una gran col·lecció d'ulls de vidre, plantificats de la manera més adequada en les seves respectives perxes i branques, molt correctes, amb absoluta immobilitat i sempre en urnes de vidre.

Des d'aleshores no em trobava gaire a gust durant les diverses referències al cognom, així que em vaig sentir alleujada quan en Richard, amb una exclamació de sorpresa, se'n va anar corrents a saludar un desconegut que ell havia estat el primer de veure i que se'ns acostava lentament.

—Déu meu! En Vholes! —va dir el Sr. Skimpole.

Li vam preguntar si era amic d'en Richard.

—Amic i conseller jurídic —va dir el Sr. Skimpole—. Doncs bé, estimada Srta. Summerson, si el que vol és seny, responsabilitat, respectabilitat, tot alhora, si vol un home exemplar, aquest home és en Vholes.

Li vam dir que no teníem notícia que cap cavaller d'aquest cognom assessorés en Richard.

—Quan, segons la llei, es va emancipar —va contestar el Sr. Skimpole—, va abandonar el nostre xerraire amic Kenge i agafà, segons que tinc entès, en Vholes. En realitat sé que va ser així, perquè jo li vaig presentar en Vholes.

—El coneixia des de feia temps? —li va preguntar l'Ada.

—En Vholes? Estimada Srta. Clare, n'havia fet la mateixa mena de coneixença que havia fet amb uns quants cavallers de la seva professió. Va actuar en no sé quina cosa, de manera molt agradable i educada... prendre mesures, crec que es diu, i aquestes mesures van acabar quan em van prendre a mi. Algú va ser tan bona persona que vingué a pagar el deute... pujava a no sé quant i quatre penics; he oblidat les lliures i els xílings, però sé que acabava amb quatre penics, perquè llavors em semblà tan estrany que degué a algú quatre penics que em cridà l'atenció... i després d'això, els vaig posar en contacte. En Vholes em va demanar que l'hi presentés i ho vaig fer. Ara que hi penso —ens va mirar inquisitivament amb un franc somriure, com si hagués descobert alguna cosa—, potser en Vholes em va subornar? Em va donar una quantitat que en digué la comissió. Era un bitllet de cinc lliures? Miri, crec que devia ser un bitllet de cinc lliures!

La tornada d'en Richard tot eufòric i la immediata presentació del Sr. Vholes, van impedir que s'allargués més sobre la qüestió. Era un home groguenc, de llavis premuts com si tingués fred, amb una erupció vermellosa en uns quants llocs de la cara; alt i prim, d'uns cinquanta anys, pujat d'espatlles i geperut. Vestit de negre, amb guants negres i botonat fins a la barbata, l'aspecte més remarcable que ofería era el seu posat pansit i la manera fixa i calmosa amb què contemplava en Richard.

—Espero no molestar, senyoretetes –va dir el Sr. Vholes; llavors em vaig adonar que encara era més especial la seva manera de parlar, com si ho fes cap endins–, amb el Sr. Carstone vam acordar que cada vegada que la seva causa fos a l'ordre del dia del Cancellier li ho faria saber, i ahir, passada l'hora del correu, un dels meus escriptors m'informà que demà, de manera inesperada, hi seria. Per tant, avui de bon matí he agafat la diligència i he vingut a parlamentar amb ell.

—Sí –va dir en Richard, emocionat i mirant-nos triomfalment a l'Ada i a mi–, ja no fem aquestes coses amb la lentitud d'abans. Ara ens belluguem de pressa! Sr. Vholes, hem de llogar un carruatge per ser a l'oficina de postes del poble, agafar el correu d'avui a la nit i arribar-hi.

—El que vostè disposi, senyor –conestà el Sr. Vholes–. Estic a les seves ordres.

—Vejam –va dir en Richard mirant el rellotge–. Si vaig corrents a Dedlock Arms, faig la maleta i llogo una calessa petita, o un landó o el que pugui aconseguir, podrem disposar d'una hora abans d'anar-nos-en. Seré de tornada per al te. Cosina Ada, em faríeu el favor, tu i l'Esther, de cuidar-vos del Sr. Vholes mentre sóc fora?

Se'n va anar de seguida, tot apressat i acalorat, i ben aviat es va perdre en la penombra del vespre. La resta vam anar passejant fins a casa.

—Senyor, és necessària la presència del Sr. Carstone, demà? –vaig dir–. Pot ser d'utilitat?

—No, senyoreta. No em consta que ho pugui ser –va contestar el Sr. Vholes.

Totes dues, l'Ada i jo, vam expressar que ens sabia greu que hi hagués d'anar només per rebre un altre desengany.

—El Sr. Carstone va establir la norma de vetllar pels seus interessos –va dir el Sr. Vholes–, i quan un client estableix una norma, si no és immoral, em pertoca dur-la a terme. En els negocis procuro ésser rigorós i clar. Sóc vidu i tinc tres filles, l'Emma, la Jane i la Caroline, i desitjo complir els deures de la vida per deixar-los un bon nom. Aquest lloc sembla deliciós, senyoreta.

Em va fer aquesta observació a mi, perquè caminava al seu costat. Li vaig donar la raó i vaig esmentar-ne els principals atractius.

—Ah, sí? –va dir el Sr. Vholes– Tinc el privilegi de mantenir el meu ancià pare a la Vall del Tauton –la seva terra nadiua–, i admiro molt el camp. No m'imaginava que aquí hi hagués res que fos tan atractiu.

Per mantenir la conversa vaig preguntar al Sr. Vholes si li agradaria viure al camp.

—Ara, senyoreta –va dir–, m'ha tocat la fibra sensible. No gaudeixo de bona salut, tinc unes digestions molt desarranjades i si només pensés en mi em refugiaria en un entorn rural; especialment perquè les exigències de la professió m'han impedit relacionar-me amb la societat en general, i especialment

amb la femenina, que m'hauria agradat moltíssim poder freqüentar. Però amb tres filles, l'Emma, la Jane i la Caroline, i el meu ancià pare, no em puc permetre ésser egoïsta. És veritat que ja no he de mantenir la meva estimada àvia, que es va morir a cent dos anys, però prou obligacions em resten perquè em sigui indispensable continuar posant peces al teler.

Calia estar atent per entendre'l, a causa de la seva veu cavernosa i la seva manca d'expressivitat.

—Ja em perdonaran per haver mencionat les meves filles —va dir—. Són la meva debilitat. Voldria deixar a les pobres noies una mica d'independència i un bon nom.

Llavors vam arribar a la casa del Sr. Boythorn, on tot estava preparat per prendre el te. En Richard arribà poc després, inquiet i apressat; inclinant-se sobre la cadira del Sr. Vholes, li va dir alguna cosa a cau d'orella. El Sr. Vholes contestà en veu alta, o gairebé tan alta com la que sempre solia emprar: “Conduirà vostè, oi senyor? No m'importa, senyor. El que vostè disposi. Estic a les seves ordres.”

De la conversa subsegüent va quedar clar que el Sr. Skimpole es quedaria fins l'endemà al matí i podria beneficiar-se dels dos seients que ja s'havien pagat. Com que l'Ada i jo estàvem deprimides quant a en Richard i molt tristes de separar-nos-en, vam deixar clar, tan educadament com ens fou possible, que ens acomiadàriem del Sr. Skimpole a Dedlock Arms i tornàriem a casa quan els viatgers nocturns se n'haguessin anat.

Quan ens alçàvem per acompanyar en Richard a l'hostalet ens va sorprendre que més aviat posés objeccions que hi anéssim.

—Bé, el fet és que... —ens explicà per fi amb un cordial esclat de riure— és molt ridícul, però com que se sabrà, no cal amagar-ho; no hi havia res disponible tret d'un cotxe de morts que per casualitat esperava que el tornessin a la cotxera; i hi duré el Sr. Vholes.

L'Ada es va quedar pàl·lida i molt entristida. He de dir que jo també em vaig sentir afectada i no em consolà que el carruatge fos molt adequat segons el Sr. Vholes.

Tots plegats vam anar fins a dalt del pujol que dominava el poble, on en Richard, amb un entusiasme capaç de vèncer qualsevol dificultat, havia deixat dit que l'esperés una calessa petita; allí vam trobar un home amb una llanterna, dret al costat del cap del cavall pàl·lid i demacrat que hi havien enganxat.

Mai no oblidaré aquell parell asseguts l'un al costat de l'altre, il·luminats per la llanterna; en Richard, tot ple d'emoció i ardor i riallades, amb les regnes a la mà; el Sr. Vholes, completament immòbil, enfundat de negre, botonat fins al coll, mirant-lo com si mirés la seva presa per encantar-la. Veig al meu davant tot el quadre d'aquella càlida i fosca nit, els llampecs d'estiu, la polseguera del camí flanquejat per les tanques i l'alçada dels arbres, el cavall

pàl·lid i demacrat amb les orelles teses, i la fugida rabent cap a Jarndyce contra Jarndyce.

Aquella nit, la meva estimada noieta em va explicar que d'ara endavant, si en Richard feia fortuna o s'arruïnava, trobava suport o es quedava sol, només li suposaria una diferència, com més amor li calgués d'un cor fidel, aquest cor fidel més li'n donaria; que ell enmig dels seus errors pensava en ella i que ella pensaria en ell en tot moment, mai en ella mateixa, i si podia es dedicaria absolutament a ell, mai a les seves satisfaccions, si podia ajudar-lo.

I va mantenir la paraula?

Miro al llarg del camí que tinc al davant, on la distància s'escurça i la fi del viatge es fa cada vegada més visible, i crec que hi veig, per damunt de la mar morta del procés de la Cancelleria i de totes les fruites cendroses⁹ escampades a la seva riba, la meva noieta bona i fidel.

⁹De la fruita de la mar Morta, també coneguda amb el nom de pomes de Sodoma, es deia proverbialment que era plena de cendra.

Capítol 38

Una Lluita

Quan va arribar el dia de tornar a Casa Inhòspita, ho vam fer a l'hora exacta i ens van rebre amb una benvinguda aclaparadora. Havia recuperat del tot la salut i les forces, i quan em vaig adonar que m'havien deixat a la cambra les claus de governanta, les vaig fer dringar com si celebrés el cap d'any amb un alegre repicó i em vaig dir: "Esther, un altre cop el deure, el deure; i si no et sents contenta com unes pasqües per acomplir-lo, hauràs de posar més alegria i satisfacció en totes les coses. Això és tot el que he de dir-te, estimada!"

Els primers matins que seguiren foren de tan enrenou i de tanta feina, que no tenia ni un moment de respir, atrafegada com estava per posar al dia els comptes, per anar del Remugador a una banda i una altra de la casa arrançant calaixeres i armaris, i pel que suposava tornar a començar-ho tot. Però quan vaig acabar d'endreçar i tot era en ordre, vaig fer una visita d'unes quantes hores a Londres, cosa que en el meu fur intern havia decidit dur a terme per un detall de la carta que vaig destruir a Chesney Wold.

Em va servir de pretext per fer aquesta visita la Caddy Jellyby, sempre l'anomenava així, acostumada com estava al seu nom de soltera; prèviament li vaig enviar una nota demanant-li que em fes el favor d'acompanyar-me a una breu gestió. Vaig sortir de casa de bon matí i la diligència va fer cap a Londres tan d'hora que quan va arribar a Newman Street tenia tot el dia per davant.

La Caddy, que no m'havia vist des del dia del seu casament, es mostrà tan contenta i afectuosa que gairebé em vaig témer que el seu marit n'estaria gelós. Però ell continuava, a la seva manera, tan malament com de costum... volia dir tan bé; en resum, la història de sempre, ningú no em deixava cap possibilitat de fer res d'utilitat.

Vaig deduir que el Sr. Turveydrop pare era al llit; la Caddy li batia la seva xocolata, que un noieta pansit que era aprenent –semblava força curiós ésser aprenent en l'ofici de dansar– havia de pujar-li a dalt. La Caddy m'explicà que el seu sogre era extremadament amable i considerat, i que tots plegats duïen una vida molt feliç. Quan deia que vivien plegats volia dir que el vell cavaller disposava de totes les comoditats i un bon allotjament, mentre que ella i el seu marit s'havien de conformar amb el que podien i entaforar-se en dues habitacions arraconades damunt les cavallerisses.

—I com està la teva mare, Caddy? —vaig dir.

—Doncs Esther, en tinc notícies —contestà la Caddy— a través del papa, però la veig molt poc. Som bones amigues i me n'alegro; però la mama pensa que haver-me casat amb un mestre de dansa és un fet absurd, i té una certa

por que això l'afecti a ella.

Se'm va acudir que si la Sra. Jellyby hagués atès els seus deures i obligacions naturals, en lloc d'escombrar l'horitzó amb un telescopi cercant-ne uns altres, hauria pres les mesures més adequades per no caure en l'absurd; no cal, amb tot, que esmenti que em vaig guardar ben bé de dir-ho.

—I el teu papa, Caddy?

—Ve per aquí cada vespre —va respondre la Caddy— i li agrada tant seure en aquell racó, que fa goig de veure.

Quan vaig mirar el racó em vaig adonar clarament de l'empremta del cap del Sr. Jellyby a la paret. Era consolador saber que havia trobat un lloc com aquest per recolzar-lo.

—I tu, Caddy —vaig dir—, sempre tan enfeïnada, oi?

—Bé, estimada —contestà la Caddy—, ja ho crec que sí. I li diré un gran secret: em preparo per fer classe. La salut d'en Prince no és gaire bona i m'agradaria poder-lo ajudar. Entre les escoles, les classes d'aquí, els alumnes privats i els aprenents, ha de fer massa coses, pobre xicot!

El concepte d'aprenents encara em semblava tan estrany que vaig preguntar a la Caddy si n'hi havia gaires.

—Quatre —va dir la Caddy—. Un d'intern i tres de fora. Són molt bona canalla, només que quan es troben tots junts prefereixen jugar, com criatures, en comptes d'estar per la feina. De manera que els repartim per la casa tan bé com podem; el noieta que just acaba de veure, valsa tot sol a la cuina.

—Només per practicar els passos, no?

—Només els passos —va dir la Caddy—. D'aquesta manera poden practicar, al mateix temps, durant hores tota mena de passos que hagin de perfeccionar. Ballen a l'acadèmia, i en aquesta època de l'any practiquem figures cada dia a les cinc del matí.

—Vaja! Quina vida tan atrafegada! —vaig exclamar.

—Li asseguro, estimada —contestà la Caddy, somrient—, que quan els aprenents truquen al matí —la campaneta sona a la nostra habitació, per no molestar el Sr. Turveydrop— i obro els porticons i els veig al llindar de la porta amb els escarpins menuts a les mans, em fan pensar sempre en els escuraxemeneies.

Tot això em mostrà aquest ofici sota una llum singular, és clar. La Caddy fruïa de l'efecte que em produïa el que deïa i m'explicà amb satisfacció les peculiaritats dels seus propis estudis.

—Com pot veure, per estalviar despeses he d'aprendre una mica de piano i de violí i, per tant, he de practicar tots dos instruments, com també els detalls de la nostra professió. Si la mama hagués fet com la majoria, ja tindria algunes nocions musicals per on poder començar. Tanmateix, no en tinc cap i he d'admetre que aquesta part de l'aprenentatge al principi és una mica decebedora. Però tinc bona orella i estic avesada a escarrassar-me; això sí que, en tot cas, ho

he d'agrair a la mama. I a tot el món voler és poder, ja ho sap, Esther.

Dient aquestes paraules, la Caddy, enriolada, s'assegué davant d'un piano quadrat, una mica desballestat, i tocà una quadrilla francament amb força nervi. Després, benhumorada i enrojolada, es tornà a alçar i, mentre encara es reia d'ella mateixa, va dir:

—Si us plau, no se'n rigui, sigui bona noia!

Jo més aviat volia plorar, però no vaig fer ni l'una cosa ni l'altra. La vaig encoratjar i felicitar de tot cor. Perquè creia fermament que malgrat que era la dona d'un mestre de dansa, i malgrat que en la seva modesta ambició aspirava a esdevenir mestra de dansa, havia iniciat una trajectòria natural, sana i estimable, de dedicació i perseverança, que era tan meritòria com la d'una missió.

—Estimada —va dir la Caddy tota satisfeta—, no es pot fer càrrec de l'ànim que em dóna. No sap pas fins a quin punt l'hi deuré. Quins canvis, Esther, fins i tot en el meu petit món! Recorda aquell primer vespre en què anava tan desmanegada i tacada de tinta? Llavors, d'entre tots els possibles i impossibles, qui hauria dit que arribés a ensenyar dansa!

Quan el seu marit, que havia sortit durant aquesta conversa, tornà per dirigir les pràctiques dels aprenents a la sala de ball, la Caddy m'informà que a partir de llavors estava completament a la meva disposició. Però li vaig dir, molt contenta, que per mi encara era d'hora, perquè em sabia greu endur-me-la en aquell moment. Per tant, tots tres ens vam reunir amb els aprenents i vaig ser una més a ballar.

Aquests aprenents eren una genteta força estranya. A més del noieta trist, que suposava que no n'estava pel fet de valsar sol a la cuina, hi havia dos nois més, i una noia lànguida i llardosa amb un vestit de gasa. Aquesta criatura precoç, amb un barret molt inadequat —també fet de gasa—, duia les sandàlies en una bossa de vellut esparracada i vella. Aquests pobres noiets, que duïen cordill, bales i tabes¹⁰ a les butxaques, quan no ballaven mostraven unes cames i uns peus gens polits, especialment els talons. Vaig preguntar a la Caddy el motiu pel qual els seus pares els havien escollit aquesta professió. La Caddy em digué que ho ignorava, potser per esdevenir mestres, potser per fer teatre. Tots eren de condició humil, i la mare del noieta trist regentava una cerveseria.

Vam ballar durant una hora amb gran solemnitat; el noieta trist feia meravelles amb les extremitats inferiors, on semblava tenir un cert tarannà alegre, malgrat que mai no li pujava més amunt de la cintura. La Caddy, tot i que no deixava d'observar el seu marit i que evidentment es basava en ell, havia adquirit una gràcia i un capteniment molt personals que, afegits a la seva cara bonica i a la seva silueta, resultaven extraordinàriament agradables. Ja l'ajudava en gran part de l'aprenentatge d'aquestes criatures; ell sempre tocava la melodia

¹⁰ *Cramp-bones*: pròpiament ròtules de xai, es creia que protegien de les rampes (*cramp*).

i poques vegades hi interferia, excepte quan havia de participar en una figura. L'afectació i l'aire de superioritat de la noieta de les gases respecte als nois era tot un quadre. I d'aquesta manera vam ballar, rellotge en mà, tota una hora.

Quan s'acabaren els exercicis, el marit de la Caddy s'arreglà per anar a una escola fora ciutat, i la Caddy baixà corrents per arreglar-se i sortir amb mi. En l'entremig, em vaig quedar asseguda a la sala de ball contemplant els aprenents. Els dos nois de fora se'n van anar a l'escala a posar-se les botes, i a estirar els cabells del noi intern, segons que vaig deduir per com protestava. Quan en van tornar, amb la jaqueta ben cordada on havien embotit els escarpins, van desembolicar uns paquets on hi havia pa amb carn freda, i acamparen sota una lira pintada de la paret. La noieta de les gases, després de posar d'una revolada les sandàlies a la bossa, es calçà un parell de sabates atrocinades, encaixà a la primera el cap en l'inadequat barret, i replicant a la meua pregunta de si li agradava ballar, "Amb nois, no", se'l nuà sota la barbeta i, tota desdenyosa, se n'anà cap a casa.

—El Sr. Turveydrop pare ho lamenta molt —va dir la Caddy—, però encara no s'ha acabat de vestir i no podrà tenir el plaer de saludar-la abans que se'n vagi. L'aprecia moltíssim, Esther.

Li vaig dir que li quedava molt obligada, però no vaig creure que calgués afegir que el dispensava de les seves atencions amb molt de gust.

—Necessita molta estona per vestir-se —va dir la Caddy—, perquè és molt primmirat amb aquestes coses, ja ho sap, i ha de tenir cura de la seva reputació. No es podria arribar a imaginar que amable que és amb el papa. Li va estar parlant tot un vespre del príncep regent, i mai no havia vist el papa escoltar amb tant d'interès.

L'escena del Sr. Turveydrop donant lliçons d'elegància al Sr. Jellyby captivà del tot la meua imaginació. Vaig preguntar-li si havia aconseguit que el seu pare parlés més.

—No, no em consta que ho hagi aconseguit; ell parla al papa, i el papa l'admira moltíssim, l'escolta i li agrada. Ja sé, és clar, que el papa gairebé no té cap pretensió de ser elegant, però congenien deliciosament. No es pot imaginar la bona parella que fan. Abans, no havia vist mai en ma vida que prenguéss rapè, però ara acostuma a prendre'n un pessic de la capseta del Sr. Turveydrop, i es passa tot el vespre posant-se'l al nas i traient-se'l del nas.

Que gràcies als tombs i avatars de la vida, el Sr. Turveydrop pare arribés a salvar el Sr. Jellyby de Borrioola-Gha, em va semblar una raresa de les més divertides.

—Quant a en Peepy, Esther —va dir la Caddy titubejant una mica—, que em feia molta por —gairebé tant com quedar embarassada— que fos una molèstia per al Sr. Turveydrop, l'amabilitat del vell cavaller amb aquesta criatura és cosa de no dir. Reclama que vingui, estimada! Permet que li dugui el diari al llit, li deixa menjar les crostes de la seva torrada, l'envia a fer petits

encàrrecs per la casa, me'l fa venir perquè li doni monedes de sis penics. Amb poques paraules –va dir alegrement la Caddy– i per no fer-me pesada, sóc una noia molt afortunada, i n'he d'estar molt agraïda. On anem, Esther?

—A l'Old Street Road –vaig dir–, on he d'intercanviar uns mots amb un passant d'advocat, el que van enviar a rebre'm a l'oficina de postes el mateix dia que vaig arribar a Londres, i el primer cop que vaig veure-la, estimada. Ara que hi penso, és el cavaller que ens dugué a casa seva.

—Llavors, veritablement, sembla que sóc la persona més adequada per acompanyar-la-hi –contestà la Caddy.

Vam anar cap a l'Old Street Road i, un cop a la casa de la Sra. Guppy, vam preguntar per ella. La Sra. Guppy, que quan van avisar-la era al saló espiant d'amagat darrere la porta que hi donava accés i va estar a punt de ser esclafada com una nou, se'ns presentà immediatament i ens pregà que hi entréssim. Era una senyora gran, amb un capell enorme, el nas més aviat vermell i uns ulls bellugadissos, i no parava de somriure. La sala d'estar era petita, resclosa i a punt per rebre una visita. Hi havia el retrat del seu fill, retrat que gairebé certificaria que superava el model, de tanta insistència i obstinació a retocar-lo i perfilar-lo.

No hi havia tan sols el retrat, sinó que també vam poder contemplar l'original. Duia una vestimenta molt virolada, el vam veure rere una taula llegint textos legals amb l'índex al front.

—Srta. Summerson –va dir el Sr. Guppy alçant-se–, aquí sí que serà en un oasi. Mare, dugui una cadira per a l'altra damisel·la i surti del mig del pas, si us plau.

La Sra. Guppy, a qui l'incessant somriure conferia una vis còmica, va fer el que li havia demanat el seu fill i s'assegué en un racó, amb el mocador de butxaca damunt el pit i sostenint-lo amb totes dues mans com si fos un emplastre.

Vaig presentar la Caddy, i el Sr. Guppy digué que qualsevol que fos amic meu era més que benvingut. Després vaig abordar l'objectiu de la visita.

—Em vaig prendre la llibertat d'enviar-li una nota, senyor –vaig dir.

El Sr. Guppy reconegué haver-la rebut, traient-la de la butxaca interior de la jaqueta, emportant-se-la als llavis i tornant-la a la butxaca amb una reverència. La mare del Sr. Guppy estava tan cofoia que brandà el cap somrient i, dissimuladament, cridà l'atenció de la Caddy amb un cop de colze.

—Podria parlar un moment a part amb vostè? –vaig dir.

Crec no haver vist mai res semblant a la jocositat de la mare del Sr. Guppy, just en aquell moment. No reia de manera audible, però no parava de balancejar i brandar el cap posant-se el mocador a la boca, ni de tustar la Caddy amb el colze, la mà i l'espatlla, i s'hi trobava tan inexplicablement immersa que li resultà difícil precedir la Caddy per la porta plegable que donava al dormitori adjacent.

—Srta. Summerson –va dir el Sr. Guppy–, li prego que excusi el comportament d’una mare sempre pendent de la felicitat del seu fill. La meva mare, si bé és molt exasperant respecte a les emocions, obra segons els dictats del sentiment maternal.

No em podia acabar de creure que algú pogués posar-se de cop tan vermell, o que canviés tant com ho va fer el Sr. Guppy quan em vaig alçar el vel.

—Sr. Guppy, li vaig demanar el favor que ens veiéssim un moment aquí –vaig dir–, en comptes de trobar-nos a l’oficina del Sr. Kenge, perquè vaig recordar el que una ocasió em va dir confidencialment, i em temia que d’una altra manera podria causar-li maldecaps.

És clar que aquí també li causava prou maldecaps. No havia vist mai tanta indecisió, tanta confusió, tant d’esbalaïment i tanta aprensió.

—Srta. Summerson –balbucejà el Sr. Guppy–, jo... jo... li demano disculpes, però en la nostra professió... hem... hem... de ser necessàriament explícits. Senyoreta, s’ha referit a una ocasió, quan jo... quan jo vaig tenir l’honor de fer una declaració en la qual...

Feia l’efecte que tenia a la gola alguna cosa que no podia empassar-se. S’hi va posar la mà, estossejà, féu ganyotes, tornà a provar d’engolir-la, va tornar a tossir, va tornar a fer ganyotes, mirà pertot arreu de la saleta i remenà els seus papers.

—Senyoreta, he tingut com una sensació de vertigen –explicà–, que una mica més i em tomba d’esquena. Sóc... ugh... mica propens a aquesta mena de coses... ugh... Per Déu!

Li vaig concedir una mica de temps per tal que es recuperés. Se’l passà posant-se la mà al front i traient-se-la, i recolzant la cadira al racó que tenia al darrere.

—Senyoreta, la meva intenció era remarcar... –va dir el Sr. Guppy– Ai Senyor, cosa dels bronquis, crec... Ehem! ...era remarcar que vostè en aquella ocasió va tenir l’amabilitat de rebutjar i repudiar aquella declaració. Suposo que no... no s’oposa a admetre-ho? Malgrat que no hi havia cap testimoni present, podria resultar tranquil·litzador per... per a vostè... si puntualitzés que ho admet.

—No hi ha cap dubte –vaig dir– que vaig declinar la seva proposició sense cap reserva ni cap mena de condició, Sr. Guppy.

—Gràcies, senyoreta –contestà, amidant la taula amb les seves mans inquietes–. De moment això és suficient i l’honora. Ugh... ben segur que és dels bronquis! Ha de ser dels conductes... ugh... potser no se sentirà ofesa si li recordo... no perquè sigui necessari, perquè el seu bon sentit o qualsevol persona sensata ho trobaria evident... si li recordo que aquella declaració meva va ser la darrera, i es va acabar allí?

—Ho entenc exactament així –vaig dir.

—Potser... ugh... potser és un formalisme innecessari, però podria

resultar tranquil·litzador per a vostè... senyoreta, si puntualitzés que ho admet –va dir el Sr. Guppy.

—Ho admeto completament i amb tota llibertat –vaig dir.

—Gràcies –va contestar el Sr. Guppy—. Molt honorable, de debò. Lamento que els meus projectes futurs, units a circumstàncies que s'escapen del meu control, posin fora del meu abast reincidir en aquell oferiment, o renovar-lo sota qualsevol forma o manera, però sempre quedarà com un record enllaçat... ugh... amb garlandes d'amistat –la bronquitis del Sr. Guppy l'ajudà a sortir del pas i a deixar d'amidar la taula.

—Ara puc explicar-li què havia vingut a dir-li, potser? –vaig començar.

—Certament, serà un honor –va dir el Sr. Guppy—. Senyoreta, tinc tanta seguretat que el seu bon sentit i el seu bon cor la retindran dins la màxima equanimitat, que serà un plaer, certament, escoltar qualsevol observació que desitgi fer-me.

—En aquella ocasió, va tenir la bondat d'insinuar...

—Excusi'm, senyoreta –va dir el Sr. Guppy—, però seria millor que ens limitéssim als fets i no a les insinuacions. No puc admetre haver insinuat res.

—En aquella ocasió –vaig tornar a començar— va dir que probablement podria tenir maneres de procurar pels meus interessos i fomentar la meva prosperitat, fent investigacions a propòsit de mi mateixa. Suposo que basava aquesta suposició en el fet de saber que era una òrfena, absolutament dependent de la benvolença del Sr. Jarndyce. Bé, tot el que volia demanar-li, Sr. Guppy, és que tingués l'amabilitat d'abandonar qualsevol idea de ser-me útil. Hi havia pensat algun cop, i en especial darrerament, des que era malalta. Finalment vaig decidir, per si de cas algun cop es tornava a recordar d'aquell projecte i volia dur-lo a la pràctica de la manera que fos, venir-lo a veure i dir-li que estava del tot equivocat. No pot fer cap indagació respecte a la meva persona que em resulti ni mínimament beneficiosa, o que em causi la més mínima satisfacció. Estic assabentada de la meva biografia i puc assegurar-li que d'aquesta manera no aconseguirà mai incrementar el meu benestar. Potser ja fa temps que ha desistit d'aquest projecte. Si és així, excusi'm per haver-lo atabalat innecessàriament. Si no, li suplico, per les garanties que li acabo de donar, que d'ara endavant el deixi de banda. Faci-ho per la meva tranquil·litat, li ho prego.

—Em veig obligat a reconèixer –va dir el Sr. Guppy— que s'expressa amb el bon sentit i el bon cor que sempre he admirat. Res pot resultar més convincent que aquests bons sentiments, i fa un moment he interpretat malament les seves intencions, estic disposat a presentar-li plenes disculpes. M'agradaria que es fes càrrec, senyoreta, que l'oferiment d'aquestes disculpes... es limita, com el seu bon sentit i bon cor podran precisar exactament, als fets actuals.

He de dir en favor del Sr. Guppy que l'ofec que l'atenallava havia millorat molt. Semblava realment satisfet de poder fer el que li demanava, i feia cara d'estar avergonyit.

—Si m'ho permet acabaré de seguida el que havia de dir-li, de manera que no calgui tornar sobre aquesta qüestió —vaig prosseguir, adonant-me que anava a parlar—: em farà un favor, senyor. He vingut a veure'l tan secretament com m'ha estat possible, atès que em va fer saber les seves impressions de manera confidencial, cosa que realment he volgut respectar, i que sempre he respectat, com pot recordar. He mencionat la meua malaltia. Realment no hi ha cap motiu que m'impedeixi reconèixer clarament que qualsevol petita suspicàcia que hagués pogut tenir per demanar-li un favor ha desaparegut del tot. Per tant, he preferit demanar-li ara aquest favor, i espero que serà prou considerat i me'l concedirà.

Novament he de fer justícia al Sr. Guppy, dient que cada cop s'havia mostrat més i més avergonyit, i que semblava avergonyit del tot i molt decidit, al moment de replicar-me amb la cara encesa:

—Valga'm Déu, Srta. Summerson, li dono paraula d'honor que tal com ara sóc viu, actuaré segons que desitja! I si ho creu convenient ho juraré solemnement. En aquest moment, prometo, en relació amb els assumptes en qüestió —prosseguí el Sr. Guppy, rabent, com si recités una fórmula establerta—, dir la veritat, tota la veritat i només la veritat, per tant...

—Em dono per satisfeta —vaig dir alçant-me— i li quedo molt agraïda. Caddy, estimada, ja he enllestit!

La Caddy comparegué acompanyada de la mare del Sr. Guppy, que ara em féu a mi objecte del seu somriure i dels dissimulats cops de colze, i ens vam acomiadar. El Sr. Guppy ens contemplava des de la porta amb l'aspecte d'algú que no s'ha acabat de desvetllar o que camina somnàmbul, i allí el vam deixar, tot parat.

Però al cap d'un minut, sense barret i amb tota la seva llarga cabellera esvalotada, ens vingué al darrere pel carrer, ens féu parar i digué apassionadament:

—Srta. Summerson, pel meu honor, valga'm Déu que pot refiar-se de mi!

—Me'n refio plenament.

—Perdoni'm, senyoreta —va dir el Sr. Guppy, avançant una cama i recolzant-se amb l'altra—, però atès que aquesta dama és present... el seu testimoni... podria resultar tranquil·litzador per a vostè, que desitjaria que es quedés en pau, repetir aquelles confessions.

—Bé, Caddy —vaig dir girant-me cap a ella—, segurament que no et sorprendrà, estimada, si et dic que mai no hi ha hagut cap compromís...

—Ni cap proposició, o cap promesa de casament —suggerí el Sr. Guppy.

—Ni cap proposició, o cap promesa de casament, entre aquest cavaller...

—William Guppy de Penton Place, Pentonville, comtat de Middlesex —va murmurar.

—Entre aquest cavaller, el Sr. William Guppy de Penton Place, Pentonville, comtat de Middlesex, i jo.

—Gràcies, senyoreta —va dir el Sr. Guppy—. Molt rebé... ugh... perdoni'm... el nom d'aquesta dama, nom de pila i cognom?

Els hi vaig dir.

—Casada, oi? —va dir el Sr. Guppy— Casada. Gràcies. De soltera, Caroline Jellyby, de Thavies Inn de Londres, però extraparroquial¹¹, actualment de Newman Street, Oxford Street. Molt agraït.

Se n'anà corrents a casa i un altre cop tornà corrents.

—En referència a aquell assumpte, ja m'entén, em sap molt de greu, sincerament i realment, que els meus projectes futurs combinats amb circumstàncies fora del meu abast m'impedeixin renovar el que fa un cert temps es va donar per acabat del tot —em va dir el Sr. Guppy, desolat i abatut— i no va poder ser. Bé, no va ser possible, sap! Simplement li ho plantejo.

Li vaig contestar que evidentment no va ser possible. La qüestió no oferia cap dubte. Em va donar les gràcies i tornà corrents a casa de la seva mare... i un altre cop es féu enrere.

—Això l'honora, li ho ben asseguro —va dir el Sr. Guppy—. Si es pogués erigir un altar als lligams d'amistat... tanmateix, valga'm Déu que pot comptar amb mi sota qualsevol concepte, tret i llevat de la més tendra de les passions!

La lluita interior del Sr. Guppy, i les nombroses oscil·lacions que li causava entre la porta de casa de la seva mare i nosaltres, cridaven tant l'atenció en aquell carrer exposat al vent, especialment atès que els seus cabells necessitaven una esquilada, que ens vam apressar a desaparèixer. Ho vaig fer havent-me tret un pes del damunt, però quan vam mirar enrere per darrera vegada, el Sr. Guppy encara persistia en la mateixa indecisió mental.

¹¹ A mitjan segle XIX, la *parish* constituïa la unitat més petita de govern local i s'encarregava d'emparar, d'acord amb la Poor-Law, els indigents i desvalguts mitjançant l'administració d'hospicis, asils i cases de caritat.